

Konflikthantering på fritidshemmet – elev- och pedagogperspektiv

Av: Daniel Borgbrant

Handledare: Anna Lindqvist
Södertörns högskola, Lärarutbildningen
Självständigt arbete 15 hp
Fritidspedagogiskt området
Vårterminen 2017
Grundlärarutbildning med interkulturell profil
med inriktning mot fritidshem 180 hp

Abstract

At the after-school center, at which I've been working for about twenty years, I have noticed different kinds of conflicts. There are conflicts during both indoor and outdoor activities. Lately I've been thinking about both why these conflicts occur and how the conflicts are solved in a way that's developing both the pupils and pedagogues. In this study, I'm looking for answers to four questions:

- What conflicts occur during breaks and at after-school center?
- What thoughts do the pupils have regarding conflicts they have observed at the after-school centers or breaks?
- How do the pedagogues perceive the pupils' thoughts about conflicts?
- How do the pupils and the pedagogues make use of possibilities created by the conflicts?

To get answers about what kind of conflicts that occur (question 1), I made observations at two centers. In total, there were six observations, twenty minutes each. During these observations, I made a protocol of six incidents. The conflicts I have observed are mostly between two pupils and have elements of both verbal and physical activity.

With these events as a starting point I made five group interviews in total at the two after-school centers. At every group interview three pupils attended. The purpose was to hear the pupils' reflections regarding the observed conflicts and how the conflicts can be made useful (questions 2 and 4). In their answers the pupils showed that they had reflected regarding the six types of conflicts at different ways. Some pupils stated that all events are frequently occurring at the after-school center.

The reasons can be that a pupil wants to reach his/ her goals, for example get first in line, win the soccer game or get away when he/ she get tagged at playing dabbled. Then you push yourself ahead or tackle others. At playing dabbled the pupils find several reasons why they are not dabbled even though they know they are dabbled. Another goal that the pupils strive to reach is to get their will through. For example, by moaning to get to play alone with your best friend or show yourself strong by hitting others with sticks (even if it means that the one that is beaten gets sad or angry). It also revealed that pupils run or walk away at fights or go to the teacher to get help.

The third part of the study is individual interviews with four pedagogues, two at respectively after-school center. The purpose was to hear their point of view about the pupils' reflections of the observed conflicts and their opinions on how the conflicts can contribute to the development of the pupils (question 3 and 4).

The pedagogues say that the pupils have many good ideas about how they can solve conflicts, both alone and with the help of the pedagogues, in a good way. The pedagogues regard the six events as tangible situations that can be useful regarding conflict handling and at creating proactive activities. One conclusion is that the pedagogues view the conflicts as a learning process contributing to the pupils' development and rarely as a problem. Another conclusion is that the pedagogues try to get the pupils to solve the conflicts by themselves, but to be nearby if the conflicts cannot be solved.

The pupils mean that during a conflict you can together decide upon a solution. Maybe a compromise is possible for solving the conflict so that the work or play can be continued. Frequently occurring proposals from the pupils, at the interviews, are to offer different kinds of activities either to solve the conflict or to learn from the conflict. Examples are to show empathy, suggest cooperation, support the one that is hurt, pull away in order to not enhance the conflict and to intervene when the conflicts are violent. These actions the pedagogues can follow up afterwards to proactively obstruct new conflicts. One conclusion is that the presence of a pedagogue is of importance to minimize the conflicts between pupils.

Search words: after-school center, conflicts, causes to conflicts and handling conflicts

Sammanfattning

Vid fritidshemmen, som jag under tjugotalet år arbetat vid, har jag uppmärksammat att det förekommer olika konflikter bland eleverna. Det finns konflikter både vid inomhus- och utomhusaktiviteter. Det som jag har funderat på under senare tid är varför konflikter uppstår och hur konflikterna blir lösta på ett sätt som är utvecklande för både elever och pedagoger. I studien söker jag svar på fyra frågor:

- Vilka konflikter förekommer på raster och vid fritidshem?
- Vilka tankar har eleverna om observerade konflikter på fritidshemmet/rasterna?
- Hur uppfattar pedagoger elevernas tankar om konflikter?
- Hur tar elever och pedagoger tillvara på konflikters möjligheter?

För att få svar på vilka konflikter som förekommer (fråga 1) gjorde jag observationer vid två fritidshem. Sammanlagt blev det sex observationer på 20 minuter vardera. Jag protokollförde sex typer av händelser. De konflikter jag observerat var oftast mellan ett fåtal elever och hade inslag av både verbal och fysisk aktivitet. Med dessa händelser som utgångspunkt gjorde jag sammanlagt fem gruppintervjuer vid de två fritidshemmen. Vid varje gruppintervju medverkade tre elever. Syftet var att höra elevernas tankar om de observerade konflikterna och hur konflikterna kan tas till vara (fråga 2 och 4). I sina svar visade eleverna att de reflekterar kring de sex typerna av konflikter på flera olika sätt. Några elever menade att alla händelserna jag observerat är vanliga vid fritidshemmen. Orsakerna kan vara att en elev vill nå sina mål t ex komma först i kön, vinna en fotbollsmatch eller komma undan när man blir dunkad vid kull-lek. Då tränger man sig fram eller tar till tacklingar. Vid kull-lekar hittar eleverna på orsaker till att man inte är kullad fast de vet att de är kullade. Andra typer av mål som eleverna strävar efter är att få igenom sin vilja t ex att tjura för att få leka ensam med sin kompis eller att visa sig stark genom att slå med pinnar även om den slagna blir ledsen och arg. Det framkommer också att elever flyr eller går undan vid bråk eller går till fröken för att få hjälp.

Den tredje delen i studien är intervjuer med fyra pedagoger. Det var två pedagoger vid respektive fritidshem som jag intervjuade enskilt. Syftet var att höra deras uppfattningar om elevernas tankar kring de observerade konflikterna och hur de anser att konflikterna kan bidra till elevernas utveckling (fråga 3 och 4). Pedagogerna säger att eleverna har många goda tankar om hur eleverna själva och med pedagogernas hjälp ska kunna lösa konflikter på ett bra sätt. Pedagogerna såg de sex händelserna som konkreta situationer man kan jobba vidare med

vid konflikthantering och vid förebyggande aktiviteter. En slutsats är att pedagoger ser konflikter som en lärprocess för elevernas utveckling och sällan som problem. Ytterligare en slutsats är att pedagoger försöker få eleverna att själva lösa uppkomna konflikter men finns till hands om eleverna misslyckas.

Eleverna menar att man vid en konflikt kan komma överens om en lösning tillsammans. Det kanske går att hitta en kompromiss så att konflikten löses och arbetet eller leken kan fortsätta. Vanligt förekommande förslag som eleverna säger vid intervjuerna är att erbjuda sig att göra olika aktiviteter för att antingen lösa konflikten eller dra lärdom av denna. Exempel på dessa är att visa empati, föreslå samarbete, ge stöd åt den sårade, dra sig undan för att inte förstärka konflikten och att direkt hindra våldsamma konflikter. Dessa åtgärder kan pedagogerna i efterhand följa upp i förebyggande syfte. En slutsats är att närvaro av en vuxen har stor betydelse för att minska konflikter mellan elever.

Sökord: fritidshem, konflikter, konfliktorsaker och konflikthantering.

Innehåll

ABSTRACT	1
SAMMANFATTNING	3
1. INLEDNING OCH PROBLEMOMRÅDE	7
1.1 Bakgrund	7
1.2 Syfte med studien	8
1.3 Forskningsfrågor	8
2. LITTERATURGENOMGÅNG	9
3. VETENSKAPSTEORETISKA OCH ETISKA ÖVERVÄGANDEN	14
3.1 Vetenskapsteoretisk reflektion	14
3.2 Etiska överväganden	14
3.2.1 Frågornas utformning och tolkning av svaren	15
3.2.2 Redovisningen av resultatet	15
3.2.3 Information om undersökningen	15
4. METOD	17
4.1 Genomförande av undersökningen	17
4.2 Reflektioner inför datainsamlingen	18
4.2.1 Urvalet av elever till gruppintervju	18
4.2.2 Förberedelser inför gruppintervjuerna	19
5. RESULTAT OCH ANALYS AV DET EMPIRISKA MATERIALET	21
5.1 Sex observerade konflikttyper	21
5.2 Elevernas berättelser om de observerade konflikterna vid fritidshemmen	21
5.2.1 Svordomar och knuffar	21
5.2.2 Kull-lekar	22
5.2.3 Ensam elev	22
5.2.4 Tacklingar vid idrott	23
5.2.5 Elevbråk	23
5.2.6 Stulna legobitar	24
5.3 Resultat från intervjuerna med pedagoger	25
5.3.1 Orsaker till att konflikter uppstår	26
5.3.2 Vi pedagoger kan lära oss av elevernas tankar om händelserna	26
5.3.3 Vi pedagoger kan använda oss av vad elever uppfattar, tänker och tycker om konflikter	27

5.3.4 Pedagogernas tankar om intervjun	27
5.4 Sammanfattande analys.....	27
6. DISKUSSION	30
6.1 Metoddiskussion.....	30
6.1.1 Reflektioner om observationerna av elevernas beteenden på raster	30
6.1.2 Reflektioner kring genomförandet av gruppintervjuerna.....	31
6.1.3 Elevernas reflektioner kring genomförandet av gruppintervjuerna	31
6.1.4 Egen reflektion om gruppintervjuerna vid fritidshem A och B	32
6.1.5 Reflektioner kring intervjuerna med pedagoger.....	33
6.1.6 Studiens tillförlitlighet.....	34
6.2 Resultatdiskussion.....	35
6.2.1 Orsaker till observerade konflikter.....	35
6.2.2 Elevernas syn på konflikthantering	36
6.2.3 Pedagogernas tankar om orsaker och åtgärder vid konflikter	36
7. VIDARE FORSKNING	38
8. SLUTSATSER.....	39
8.1 Konflikter som förekommer vid fritidshem och på raster	39
8.2 Elevernas tankar om observerade konflikter på fritidshemmen och rasterna	40
8.3 Pedagogers tankar om konflikter.....	40
8.4 Pedagogers och elevers sätt att tillvarata konflikters möjligheter	40
9. REFERENSLISTA.....	43
10. BILAGOR.....	45

1. Inledning och problemområde

Vid fritidshemmen, som jag under tjugotalet år arbetat vid, har jag uppmärksammat att det förekommer olika konflikter bland eleverna. Det finns konflikter både vid inomhus- och utomhusaktiviteter. Det som jag har funderat på under senare tid är varför konflikter uppstår och hur konflikterna blir lösta. I fritidshemmets verksamhet har jag lagt märke till att personalen agerar på olika sätt vid elev konflikter. Min uppfattning är att pedagoger skulle kunna hantera konflikter på ett bättre sätt så att konflikten bidrar till personlig utveckling och lärande. I denna studie kommer jag därför att ha fokus på konflikter och konflikthantering på fritidshemmet ur både ett elev- och ett pedagogperspektiv.

1.1 Bakgrund

I Lgr 11 betonas att undervisningen ska utveckla goda kamratrelationer och att eleverna ska känna tillhörighet och trygghet i elevgruppen. ”Undervisningen ska ta tillvara olikheter och mångfald och på så sätt ge eleverna möjlighet att fördjupa sin förståelse för olika sätt att tänka och vara” (Lgr 11, s. 24). Det sägs vidare att eleverna ska ges förutsättningar att utveckla förmågan att samarbeta och att hantera konflikter på bra sätt. Som pedagog känner jag att det finns en potential till att hantera konflikter på ett bättre sätt. Det kan gälla att finnas till hands för eleverna och försöka hjälpa dem så att konflikter kan förebyggas och hanteras så att konflikten inte urartar. I Skolverkets Allmänna Råd för Fritidshem skrivs om personalens arbete med att hjälpa eleverna till självständighet och ”att kunna klara av att lösa konflikter med kamrater verbalt, att visa hänsyn och respekt för andra och att följa gemensamma regler är sociala aspekter som knyter an till personalens specifika yrkeskunnande” (*Skolverkets Allmänna Råd Fritidshem* 2014, s. 15). Det är viktigt att vara en förebild för eleverna och att vid till exempel raster finnas nära och vara synlig så att eleverna känner trygghet. Eleverna ska veta att de har någon personal att söka sig till vid behov av att samtala och få hjälp att lösa svåra frågor och konflikter. Detta förhållningsätt tycker jag passar väl överens med läroplanens riktlinjer att ”aktivt motverka diskriminering och kränkande behandling av individer eller grupper,” (Lgr 11, s. 12).

Det finns flera olika definitioner av begreppet konflikt. I Svenska Akademiens ordlista över svenska språket 1992, s. 433 står att en konflikt är en ”motsättning, tvist, strid”. Söker jag definitioner av begreppet inom ett pedagogiskt sammanhang finner jag en forskare Ellmin som skriver ”En konflikt existerar när oförenliga aktiviteter inträffar. En aktivitet som är

oförenlig med en annan är en sådan som förhindrar, blockerar, stör eller skadar eller på annat sätt gör den andra aktiviteten mindre sannolik eller effektiv.” (Ellmin 2008:11, Se Hakvoort 2016, s. 33). Vidare refererar Hakvoort till Linda Marklund som säger att det inte finns någon objektiv definition av begreppet konflikt: ”arbetet med konflikter genom medling i skolan ska enligt henne utgå från de situationer som någon, barn eller vuxen, upplever som en konflikt” (Hakvoort 2016, s. 33). Marklund poängterar här hur händelsen upplevs av de berörda. Denna definition av begreppet konflikt blir central för mig i min kommande undersökning.

1.2 Syfte med studien

Min studie handlar om konflikter som finns bland elever vid fritidshem. Syftet med denna undersökning är att öka förståelsen för och kunskapen om dessa konflikter. Med ökade kunskaper om konflikter kan personal vid fritidshemmen bättre ta tillvara konflikternas möjligheter att bidra till elevernas utveckling.

1.3 Forskningsfrågor

När jag formulerade mina forskningsfrågor använde jag mig av fronesis det vill säga min praktiska kunskap om hur vi som pedagoger ser på konflikter och hur vi brukar hantera dem. Thomassen refererar till forskaren Hans-Georg Gadamer som menar att förståelseprocessen är en form av fronesis som innebär ”att förståelse *i sig* är ouplösligt förbundet med ställningstaganden, värdeomdömen och moral” (Thomassen 2015, s. 126). Thomassen menar vidare att det finns en nära anknytning mellan förståelsen och utövandet av praktiskt förnuft. Härigenom sammanbinds teori och praktik.

I denna studie undersöker jag fyra frågor med hjälp av tre metoder för datainsamling:

- Vilka konflikter förekommer vid fritidshem och på raster? (observationer)
- Vilka tankar har eleverna om de observerade konflikterna på fritidshemmet/rasterna? (elevintervjuer)
- Hur uppfattar pedagoger elevernas tankar om konflikter? (pedagogintervjuer)
- Hur tar elever och pedagoger tillvara på konflikters möjligheter? (elev- och pedagogintervjuer).

2. Litteraturgenomgång

I detta kapitel redovisar jag forskning om konflikter och hur dessa kan hanteras. Avsikten med forskningsöversikten är att få en bild av vad tidigare forskning inom detta område redovisat och välja ut det som är relevant för min undersökning. Kapitlet avslutas med en figur 1 där jag sammanfattar de viktigaste teorierna och begreppen om konflikter och konflikthantering för studien och som utgör den teoretiska referensramen.

Mitt intresse för att öka mina och fritidshemmets kunskaper om konflikter och konflikthantering har stärkts bland annat genom kursen ”Kris och konflikthantering” på Södertörns högskola. I den kursen gjorde jag flera litteratursökningar. Det finns både svenska och internationella undersökningar som på olika sätt diskuterar begreppet konflikt. Hakvoort menar att ”Det övergripande målet för arbetet med konflikter och konflikthantering i skolan och förskolan är att öka kunskapen, insikten och förmågan att agera fredligt, [...] att hantera konflikter på ett konstruktivt sätt och minska förekomsten av synligt (fysiskt) och osynligt (icke-verbalt och verbalt) våld” (Hakvoort 2016, s. 56). Författaren betonar att konflikter är en del av människors liv till exempel i skolan och på fritidshemmen. Hon ser konflikter som en möjlighet att utvecklas genom att se på problemet ur olika synvinklar och att man därmed kan växa som människa. Författaren ser alltså konflikter som en lärandeprocess. Hakvoort menar att man kan se konflikter som konstruktiva, dynamiska och lärorika men att alla konflikter inte går att lösa. Konflikter kan hanteras på olika sätt till exempel maktbaserat, rättighetsbaserat eller behovsbaserat (Hakvoort 2016, s. 36).

I litteraturen visas på olika sätt att tänka och handla, som kan bidra till att ta tillvara på de möjligheter som finns med konflikter. En modell som visar hur elever och pedagoger kan hantera konflikter är Cohens konfliktpyramid (Hakvoort 2016, s. 38-44). Pyramiden har fyra olika nivåer för att hantera en konflikt. Dessa nivåer är Förebygga, Hantering, Hjälp och STOPP. Med begreppet Hjälp menas ”medling”. Någon utomstående kommer som ett stöd och försöker få parterna att själva klara av att lösa den uppstådda konflikten. Medlaren kan ge de inblandade olika frågor som hjälper dem att lösa konflikten. Av pyramidens form framgår att nivå 1 förebyggande arbete är basen där stor vikt bör ligga och att detta är en stor del av tiden som bör ägnas åt konflikter. Jobbar man med förebyggande nivån finns stor chans att konflikterna blir färre, men även att eleverna och pedagogerna lär sig att hantera och lösa sina konflikter bra. STOPP behöver fritidshemmets personal endast i undantagsfall ta till vid

konstruktiv konflikthantering.

Juul & Jensen behandlar konflikter utifrån begreppet relationskompetens. Författarna pekar på att både barn och vuxna varje dag möter mer eller mindre innehållsmässigt betydelsefulla konflikter. Det är den vuxne som har makt att ”definiera om en konflikt med ett barn är väsentligt eller oväsentligt, på allvar eller på skoj, rätt eller fel – å båda parter vägnar” (Juul & Jensen 2015, s. 51-52).

En forskare Andrzej Szklarski har i en avhandling *Barn och konflikter* (1996) vid Linköpings universitet gjort ingående studier om konflikter och konflikthantering med elever i Sverige och i Polen. Författaren redovisar en omfattande litteraturstudie om barn och konflikter. Szklarski skriver att kvalitativ forskning om barns konflikter har ökat under senare årtionden. I de flesta av dessa studier betraktas barns konflikter och konflikthantering som en del av mellanmänniska kommunikationsprocessen och har ett kommunikationsteoretiskt perspektiv. (Szklarski 1996, s. 27).

En av dessa är en studie av Ljungström där han har utvecklat en samtalsmetod för behandling av konflikter mellan skolelever. I metoden beskrivs de inblandade parternas roller vid ett trepartssamtal kring den händelse som utlöste konflikten. När de inblandade i samtalet gett sin version av händelsen försöker behandlaren få parterna att enas kring ett slutligt förlopp av denna (Szklarski 1996, s. 11). Szklarski redovisar också ett intressant konflikthanteringsprogram ”social-problem-solving” (SPS) som har utvecklats av en forskargrupp i USA. Programmet syftar till att eleverna utvecklar olika kompetenser som kan underlätta hanteringen av interpersonella konflikter. Programmet är omfattande och har fem huvudmoment som tränas vid 34 lektioner på 20 - 30 minuter. Syftet med huvudmomenten är att lära barnen:

- Att uttrycka sina egna känslor och förstå andras
- Att identifiera och avgränsa interpersonella problem genom att lista konkreta konfliktsituationer i klassrum och på raster
- Att finna olika lösningar och träna flexibilitet och inte låsa sig vid en bestämd lösning
- Att bedöma konsekvenserna av olika lösningar
- Att med hjälp av rollspel träna sig i upplevda konfliktsituationer.

Rollspelet är centralt i hela programmet (Ibid s. 12). I Szklarskis egna undersökning om konflikter, presenteras resultaten i tre sammanfattande modeller som visas i tre figurer. Den första modellen handlar om konfliktorsaker. Han pekar på fyra orsaker till konflikter:

1. principrelaterade (förtroenderelaterade, integritetsrelaterade),
2. objektrelaterade,
3. individrelaterade och
4. situationsrelaterade (Szklarski 1996, s. 108).

Den andra modellen handlar om konflikthantering. Han har i sin forskning delat upp konflikthantering i tre huvudsakliga delar. 1. Offensiv konflikthantering (argumentation, psykisk och fysisk press), 2. Defensiv konflikthantering (flykt, vädjan om hjälp, skingring, undanflykt och anpassning), 3. Enande konflikthantering (förhandling och konsilians) (Szklarski 1996, s. 133).

Den tredje modellen handlar om barns känslor i samband med konflikter. Han har tre kategorier av känslor: negativa, positiva och neutrala känslor. De negativa känslorna kan vara hämmande till exempel rädsla, skam, besvikelse och sorgsenhet. Negativa känslor som inte är hämmande är ilska och envishet. Positiva känslor är solidaritet och spänning. Neutrala känslor är meningslöshet och distans. Med distans menas att barnen inte vill bry sig om den uppkomna konflikten (Szklarski 1996, s. 150, 154).

Författaren till boken *Konflikthantering i skolan* menar att "Konflikter handlar i grunden om känslor, känslan av orättvis behandling, att någon förhindrar mig att nå mina mål eller att jag har blivit personligt kränkt" (Kolfjord 2009, s. 33). Att bli bestulen på sin plånbok med en ekonomisk förlust kan upplevas som en kränkning. Kränkningen kan också vara direkt personlig till exempel när en elev rycker mössan av en annan elev. Den personliga kränkningen kan upplevas stor även om man får mössan tillbaka.

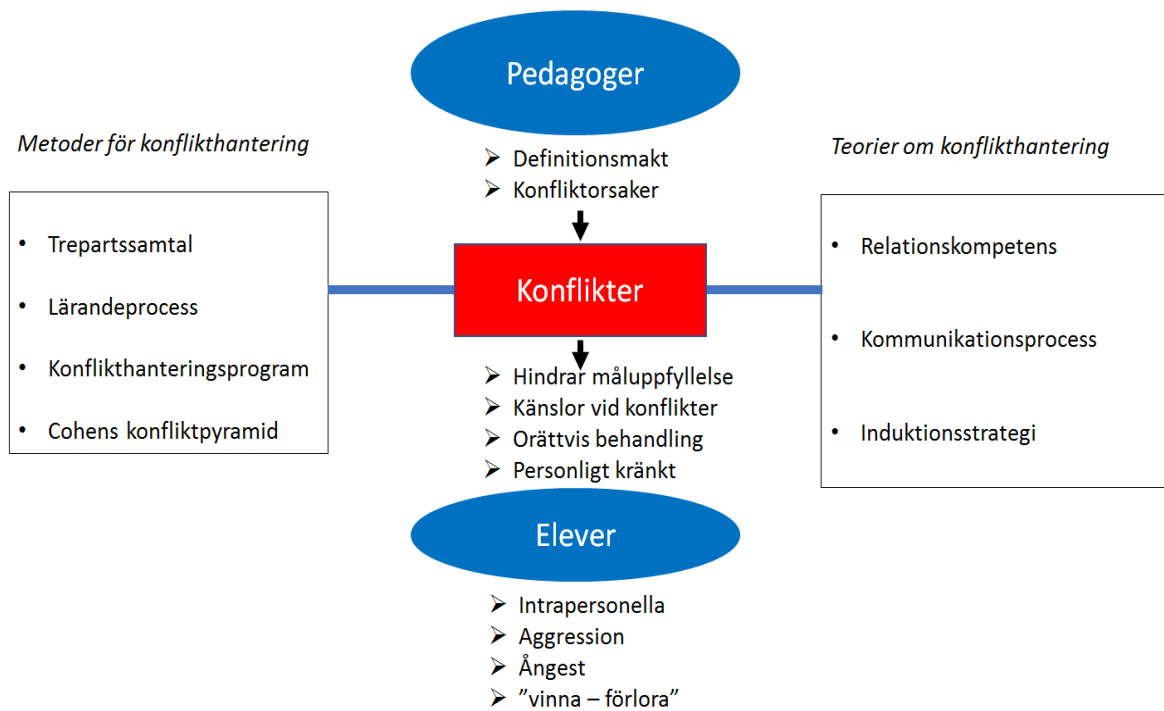
Konflikterna kan befina sig på olika nivåer. Den kan vara intrapersonell det vill säga inom en individ till exempel aggression eller ångest. Konflikten kan också vara interpersonell där konflikten sker mellan individer till exempel vid en rast med knuffar och olika uppfattningar om spelregler. Det kan alltså vara beteendemönster, mellan en individ och en grupp och mellan grupper (Kolfjord 2009, s. 35).

Thornberg skriver att studier visar att barn oftast tidigt lär sig att lösa de flesta av sina konflikter själva och att det sker enligt modellen "vinna-förlora". Det "innebär att

maktutövning och social status snarare än konstruktiv förhandling är de processer som främst avgör hur många konflikter som hanteras” (Thornberg, s. 73). Barnen påverkas av hur motparten agerar och Thornberg pekar på värdet av att man försöker lära elever att hantera konflikter konstruktivt och enligt den värdegrund som vi har i läroplanen.

Thornberg framhåller lärarens viktiga roll som förebild och att forskning visar att ”positiva, varma och stödjande lärar-elev-relationer är gynnsamma för såväl elevers skolprestationer som sociala beteende [...]” (Thornberg, s. 74). Han nämner också att induktion är en strategi som ofta nämns i studier om fostran och kan relateras till lärares konflikthantering. Strategin går ut på att ”den vuxne samtalar och resonerar med de unga för att förklara *varför* de förväntar sig vissa beteenden och ogillar andra” (Thornberg, s. 75). För att induktionsstrategin ska fungera väl behöver eleven förstå och acceptera resonemanget och de skäl och förklaringar som den vuxne ger. Han skriver att ”Konfliktsituationer är på många sätt viktiga lärtillfällen för de inblandade. De handlar om värderingar, rättigheter, empati, omsorg, rättvisa, ansvar, demokrati och social kompetens” (Thornberg, s. 77).

I figur 1, sammanfattar jag viktiga begrepp och teorier om konflikter och konflikthantering som ger stöd vid analysen av insamlad data. Pedagogerna har i sin roll makt att definiera konflikten och dess orsaker. För eleverna kan konflikter hindra att mål och behov uppfylls. Vid konflikter skapas också känslor där eleven känner sig orättvist behandlad eller kränkt. I figuren finns exempel på olika metoder på hur man kan hantera konflikter. Där finns också teorier med vars hjälp konflikter kan analyseras. Figur 1 utgör den teoretiska referensramen för undersökningen och finns på nästa sida.

Figur 1. Teoretisk referensram om konflikter och konflikthantering

3. Vetenskapsteoretiska och etiska överväganden

I detta kapitel tar jag upp vetenskapsteoretiska reflektioner kring undersökningen. Jag visar också på hur forskningsetiska överväganden har beaktats i undersökningen.

3.1 Vetenskapsteoretisk reflektion

Mitt arbete har en induktiv utgångspunkt som söker kunskap om konflikter och framgångsrik hanteringen av dessa. ”Forskaren kan då studera forskningsobjektet, utan att först ha förankrat undersökningen i en tidigare vedertagen teori, och utifrån den insamlade informationen, empirin, formulera en teori.” (Patel & Davidson 1998, s. 21). Sambandet och regelbundenheten står i fokus i en empirisk generalisering och i bästa fall kan man komma vetenskapliga förklaringar på spåren (Bjereld & Demker & Hinnfors 2016, s. 80-81). Jag formulerade frågorna för den empiriska studien med hjälp av tidigare forskningsresultat (episteme) och med min egen förförståelse (fronesis) kring konflikter vid fritidshemmet. Det jag strävar efter är att få veta *varför* det är som det är och inte bara hur det är. Thomassen menar att förståelsen uppkommer i samspel mellan något allmänt till exempel historisk tradition och det som är specifikt i den konkreta situationen (Thomassen 2015, s. 124).

Min undersökning ligger nära hermeneutiken som är inriktad på att tolka material framförallt texter som har fokus på människor och deras situation. ”En hermeneutiker intresserar sig för människors livsvärldar och för hur människor upplever sin situation” (Bjereld & Demker & Hinnfors 2016, s. 73). Jag själv tolkade vissa situationer vid mina observationer som konflikter, som kanske kan betraktas som en form av kunskapsteoretisk hermeneutik. Min tolkning bygger på mina tidigare erfarenheter av konflikter i liknande situationer.

3.2 Etiska överväganden

Vetenskapsrådet ger i en rapport (*God forskningssed* 2011, s. 12) åtta generella levnadsregler:

1. Du ska tala sanning om din forskning
2. Du ska medvetet granska och redovisa utgångspunkterna för dina studier
3. Du ska öppet redovisa metoder och resultat
4. Du ska öppet redovisa kommersiella intressen och andra bindningar
5. Du ska inte stjäla forskningsresultat från andra
6. Du ska hålla god ordning i din forskning, bl.a. genom dokumentation och arkivering
7. Du ska sträva efter att bedriva din forskning utan att skada människor, djur eller miljö

8. Du ska vara rättvis i din bedömning av andras forskning.

Dessa regler har varit vägledande när jag diskuterar områdena: 1. Frågornas utformning och tolkning av svaren, 2. Redovisning av svaren på frågorna och resultatet av min undersökning samt 3. Information till skolledning, pedagoger, elever och vårdnadshavare om undersökningen före datainsamlingen.

3.2.1 Frågornas utformning och tolkning av svaren

Med tanke på att det är yngre elever (åk 2) som ska samtala om frågorna måste frågorna vara enkla att förstå. En lösning kan enligt Patel vara att använda sig av frågor med låg grad av strukturering och standardisering för att ge stort utrymme åt respondenternas uppfattningar (Patel & Davidson 1998, s. 62). Resultatet från observationerna redovisade jag som texter, som gick att samtala om tillsammans med elever och pedagoger vid fritidshemmen. I bästa fall kunde det bli som en hermeneutisk cirkel som Gadamer menar består av text och tolkning som sker i dialog (Thomassen 2015, s. 101-102). Etiska aspekter på innehållet i intervjun var viktig för mig så att enskilda elever inte kränks eller lämnas ut.

3.2.2 Redovisningen av resultatet

Gruppintervjuerna sammanställde jag så att respondenterna blev anonyma. En viktig fråga var hur resultatet av min undersökning skulle redovisas och återföras till medverkande fritidshem. Skulle resultatet bara presenteras för de elevgrupper som medverkat i undersökningen eller skulle båda fritidshemmens alla pedagoger och elever få ta del av resultaten? Ur etisk synvinkel kan det vara fel att ge fritidshemmen ingående information om en enskild elevgrupps syn på konflikter. Undersökningen har ett litet urval som inte medger att det dras för många generella slutsatser (Patel & Davidson 1998, s. 87). Jag kommer också att ge skolledningen och intervjuade pedagoger varsitt exemplar av uppsatsen. Det innebär att dessa personer själva väljer hur de ska använda uppsatsen för konflikthantering vid fritidshemmen. När min uppsats blivit godkänd kommer jag att förstöra allt inspelat material.

3.2.3 Information om undersökningen

En viktig fråga var hur mycket jag måste informera om min undersökning till skolledning, fritidspersonal och vårdnadshavarna före studien. Jag frågade före undersökningen båda skolornas ledning och vårdnadshavare till de elever som blev utvalda i undersökningen om tillstånd att medverka. Vårdnadshavarna fick information genom att jag bad eleverna ta med ett informationsbrev hem och returnera det underskrivna svarsbrevet där vårdnadshavarna

godkände barnets medverkan i undersökningen. Informationsbrevet till vårdnadshavarna finns i bilaga 1.

4. Metod

Författarna till boken ”Varför vetenskap?” menar att metodologin är både en brygga mellan vetenskapsteori och metodik samt med tänkandet när problemformuleringen formas till konkreta frågeställningar (Bjereld & Demker & Hinnfors 2016, s. 109). En forskare som använt observation för insamling av data om konflikter inspirerade mig till att starta den empiriska delen av undersökningen med att göra observationer vid elevernas raster och uteaktiviteter (Kolffjord 2009, s. 55).

4.1 Genomförande av undersökningen

Min undersökning följer i stort de steg som Patel anser att man ska följa i en undersökning (Patel & Davidson 1998, s. 48-52).

Steg 1 i undersökningen var att söka mer kunskap om hur konflikters möjligheter kan tas till vara. Jag byggde vidare på den litteraturstudie som jag gjort i tidigare kurser i grundläroarbildningen. Resultatet blev studiens teoretiska referensram.

Steg 2 omfattade en empirisk del i undersökningen med hjälp av observation. Vid observationen använde jag ett formulär där jag prickade av de händelser som hade inslag av konflikter. Det var både verbala och fysiska konflikter. Observationen gjorde jag vid tre raster, 20 minuter varje gång. Samma observation gjorde jag vid två olika skolgårdar (Fritidshem A och fritidshem B). Tillsammans blev det sex observationer. Se bilaga 2.

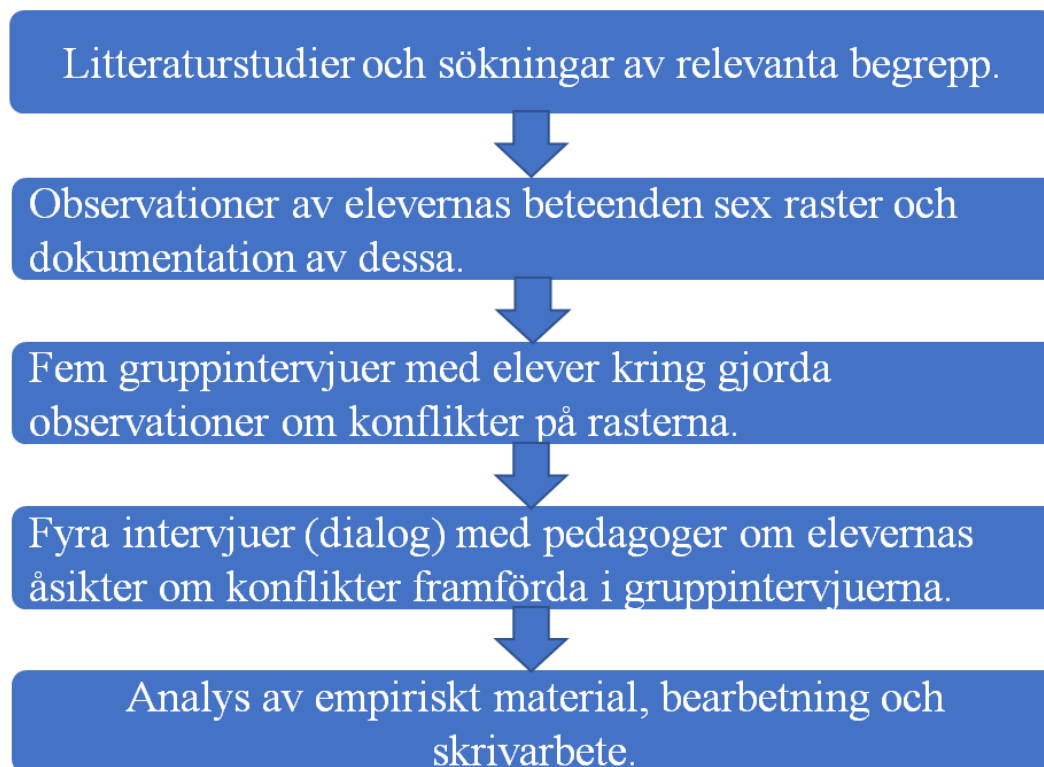
Observationerna med konfliktsituationer vid rasterna sammanställde och analyserade jag så att dessa blev lätta att samtala om i den fortsatta undersökningen.

Steg 3 omfattade gruppintervjuer med elever om deras uppfattningar kring de konfliktsituationer som jag observerade på raster vid fritidshem A och B. Jag planerade tre gruppintervjuer vid fritidshemmen A och B. Svaren redovisas i bilaga 4.

Steg 4 innebar att jag gjorde enskilda intervjuer med två pedagoger vid fritidshem A och två vid fritidshem B. Här har min begränsade tid för datainsamling fått styra. Det underlag jag använde för dessa samtal var sammanfattningar av svaren ifrån gruppintervjuerna med eleverna. Målet var att få fram pedagogernas uppfattning om elevernas tankar kring konflikter och vad vi kan lära av dessa. Alla intervjuer spelade jag in så att jag i efterhand kunde sammanfatta i text vad som sades. Se bilaga 5.

I **Steg 5** bearbetade och analyserade jag den datainformation jag samlade in och sammanställde detta i mitt examensarbete.

I figur 2 sammanfattar jag undersökningens delar och den ordning de genomfördes i.

Figur 2. Undersökningens fem steg

4.2 Reflektioner inför datainsamlingen

Följande två avsnitt handlar om urval samt förberedelser inför elevintervjuer.

4.2.1 Urvalet av elever till gruppintervju

Den totala populationen vid de två fritidshemmen A och B (på olika skolor) är ca 650 elever. För mig gällde det att få ett rimligt antal elever till intervjuerna. Det finns en viss motsättning mellan önskad storlek på urvalet och min begränsade tid för datainsamling i min undersökning. Första begränsningen i urvalet var till elever i åk 2. För att kunna dra så giltiga slutsatser som möjligt i min undersökning planerade jag att genomföra tre gruppintervjuer med elever från fritidshem A och tre vid fritidshem B. Ur etisk synvinkel är det svårt att hantera urvalet av elever. Hur reagerar de elever som får eller inte får vara med i undersökningen? Känner vissa sig utvalda och andra bortstötta? Jag valde därför att använda ett slumpmässigt urval. Alla elever har samma chans att komma med i undersökningen. Min tid för studien tillåter dock att högst 10 elever deltar från vardera fritidshem (Patel &

Davidson 1998, s. 44).

Vid fritidshem A finns totalt 40 elever i årskurs 2. Ur denna grupp valde jag slumpmässigt ut 10 elever. Vid urvalet använde jag mig av en slumptalstabell. I urvalet blev det 4 flickor och 6 pojkar. Vid fritidshem B finns det fyra elevgrupper i årskurs 2 med totalt 82 elever. Jag valde slumpmässigt ut två elevgrupper med sammanlagt 41 elever. Bland dessa valde jag slumpmässigt ut tio elever. Det blev 4 flickor och 6 pojkar.

Vårdnadshavarna för dessa 20 elever fick information om gruppintervjun via ett brev där jag skrev vem jag var, min bakgrund, syftet med undersökningen, att alla data som samlas in enbart kommer att användas till min studie och att jag därefter kommer att förstöra den (Se bilaga 1). De frågor som jag ställde till eleverna gällde de händelser jag sett vid mina observationer. Frågorna finns i bilaga 3.

4.2.2 Förberedelser inför gruppintervjuerna

Min medvetenhet om att den vuxna starkt dominerar i samtalen och att eleverna lätt kan känna sig i underläge ökade genom litteraturstudier. Om jag misslyckas kommer samtalet att präglas av en över- och underordning. Detta påverkar samtalets värde genom att eleverna kan uppleva detta som ett förhör (Arnér & Tellgren 2011, s. 119). Jag kom även att beakta ”Vuxnas tolkningsföreträdare” genom att vara uppmärksam på att alla får komma till tals och i lugn och ro få uttrycka sin åsikt (Ibid, s. 67). Eleverna har också en benägenhet att vara tillmötesgående och svara det som man tror frågeställaren önskar höra.

Ett samtal definierar ett utbyte av talad informationen mellan ett par eller flera olika personer. Grupsamtal kan vara kraftfulla lärsituationer och vara meningsskapande. Genom att bygga kommunikativa relationer och vara uppmärksamma på förmågan att lyssna och tala främjar det innehållet i intervjun. En dialog med eleverna innebar frihet under ansvar och att inte missbruka den information som eleverna bjudit på (Strömqvist & Strömqvist 1989, s. 11, 49). Jag tog till mig tankarna om mitt övertag som vuxen vid gruppintervjuerna och informerade tydligt att elevernas medverkan var frivillig och att deras vårdnadshavare hade godkänt deras medverkan. Det var okey för eleverna att avbryta intervjuerna om man så önskade. Med mina fyra forskningsfrågor som grund tog jag fram en intervjuguide som hjälp för intervjuer med elever och pedagoger vid två fritidshem. I intervjuguiden finns ett förenklat språk så att eleverna lättare kunde förstå frågorna och ge tydliga svar. Ett exempel på förenkling var

begreppet konflikt. Detta testades på elever för att få veta om de kunde samtala om dess innebörd. Ordet konflikt byttes därefter ut mot vardagliga ord som bråka eller slåss.

5. Resultat och analys av det empiriska materialet

I detta kapitel redovisar jag resultaten av gjorda observationer, gruppintervjuer med elever och intervjuer med pedagoger. Jag gör även analyser i anslutning till redovisningen.

5.1 Sex observerade konflikttyper

Jag gjorde tre observationer vid fritidshem A och tre vid fritidshem B. De händelser jag observerade med inslag av konflikter redovisar jag nedan efter det antal som de förekom. Sex olika typer av konflikter iaktogs och den mest frekventa händelsen redovisas först och händelserna skrivs med kursiverad stil. Det vanligaste som jag såg och hörde på skolgårdarna var *svordomar* både av ensamma elever och vid irriterade samtal mellan flera elever. Därefter kom *knuffar och svordomar* när eleverna stod i led till exempel vid matkönen. I den fortsatta redovisningen slår jag samma *svordomar* med *svordomar och knuffar*. Vanligt var också att elever började bråka och slåss då de inte kom överens i *kull-lekar*. En observation jag gjorde var när *en elev satt ensam och såg ledsen ut*. Till mig sa eleven att hon inte fick leka ensam med den kamrat hon ville. Vid en observation spelade elever fotboll och en av dem *blev hårt tacklad*. Jag såg vid ett tillfälle att en elev gick fram och *slog en annan elev med en pinne*. Vid ett tillfälle var en elev både mycket *irriterad och arg* efter att ha blivit *bestulen på små privata legobitar*. Det tog en lång stund innan eleven hade lugnat sig så pass att jag kunde ha ett vettigt samtal med honom om händelsen.

5.2 Elevernas berättelser om de observerade konflikterna vid fritidshemmen

Nedan gör jag en sammanfattning av vad eleverna sagt om de sex händelserna som jag observerade vid fritidshem A och B. Samtliga fem gruppintervjuer varade ca 30 minuter. Jag väljer att redovisa svaren med egna ord för att säkerställa att medverkande inte kan spåra vem som har sagt vad och att innehållet i intervjuerna blir mer överskådligt. Enstaka citat finns dock med som exempel på hur eleverna svarade på frågorna. En mer omfattande sammanställning av innehållet vid elevintervjuerna finns i bilaga 4.

5.2.1 Svordomar och knuffar

Eleverna säger att svordomar är vanliga vid konflikter och när man blir arg, vid t.ex. trängsel när vissa elever alltid vill vara först. ”När elever tycker olika kan man svära för att få rätt”. ”Ibland kommer bara svordomar ur munnen som en del av elevernas språk”.

Åtgärder som eleverna föreslog var:

- när man tränger sig fram ber man om ursäkt
- att lära sig att man inte behöver vara först
- att säga sin åsikt och att samtala i stället för att bråka är en tanke som framförs.

Min sammanfattning är att enligt barnen förekommer svordomar i tre olika kategorier:

- en situation är när en elev går helt ensam och svär utan till synes någon anledning
- en annan är när eleverna ser svordomar som ett helt vanligt ord i sitt språk
- en tredje situation med svordomar är när irritation och konflikter förekommer mellan elever eller mellan grupper.

Vid knuffar föreslår eleverna helt olika åtgärder. Exempel på tre åtgärder är att fråga eleven varför han eller hon trängs, lära sig att inte behöva vara först eller att knuffa undan eleven så han inte kan komma före.

5.2.2 Kull-lekar

Det är vanligt att elever känner sig orättvist anklagade när de inte accepterar att de har blivit kullade. ”Lek är faktiskt till för att ha kul inte att bråka”. Eleverna har olika uppfattning om vad som gäller för att bli kullad och detta leder till konflikter. Elever menar att det är naturligt med konflikter vid kull-lekar.

Åtgärder som eleverna föreslog var att:

- bestämma tillsammans om hur reglerna ska vara
- den elev som inte anser sig kullad får fem sekunder för att gömma sig så att leken kan gå vidare utan konflikt
- det är inte bra att lägga sig i bråk för det blir bara värre.

Min sammanfattning är att kull-lekar ofta skapar konflikter genom att vissa elever har svårt att erkänna att man blir kullad. Eleven har flera förklaringar till att inte vara kullad. Tre förklaringar är att man har ont i foten, att man blev knuffad och trillade eller att man halkade i gruset. Dessa förklaringar skapar irritation bland övriga i leken som i vissa fall leder till bråk.

5.2.3 Ensam elev

Eleverna har många tankar om den ensamma eleven. Den elev som hon vill vara tillsammans ensam med är en kamrat som inte är intresserad av att leka i par utan vill vara med flera kamrater. En elev menar ”Man brukar säga att alla har en vattenkruka. Man kan fylla på andras vattenkrukor men det finns ju vissa som är egoister som gör hål i krukan så att det läcker ut vatten”.

Åtgärder som eleverna föreslog var att:

- gå fram till kamraten och titta vad som har hänt
- säga "Vill du leka med mig, kom så leker vi alla"
- trösta den som sitter själv
- hämta en fröken.

Min sammanfattning är att den ensamma eleven försökte få sitt önskemål att leka med en särskild elev genom att dra till sig uppmärksamhet genom att sitta och se sur ut. Hon vill att andra fyller på vatten i hennes kruka. Detta gör kamraten inte för de vet att det finns hål i krukans och har mött detta egoistiska beteende flera gånger tidigare.

5.2.4 Tacklingar vid idrott

Eleverna menar att den som blir tacklad känner sig arg, ledsen, får ont och kanske vill ge igen, börjar svära eller vill slåss. En elev menade att "Den där killen är fett taskig han borde inte få vara med och spela fotboll".

De åtgärder som eleverna förslog för att göra något bra av händelsen var mycket olika:

För den som blev tacklad:

- att vilja ge igen med en tackling
- fråga, varför tacklade du mig? Jag har inte gjort något fel
- han kanske säger fula ord och kanske börja sparka och slåss.

För den som tacklar:

- att säga förlåt, det var inte meningen
- hämta fröken och säga att han inte gjort något fel
- hjälpa den tacklade upp.

Min sammanfattning av tacklingar vid idrotter är att det förekommer ofta. De elever som har starkt behov av att vinna tar ofta till tacklingar. Samtidigt är det dessa elever som protesterar mest när de själva blir tacklade. Det är lättare att se vad andra gör på planen än vad man själv åstadkommer. Elevernas tankar visar att man reflekterar över både varför konflikter uppkommer och vad man kan göra när konflikter uppstår.

5.2.5 Elevbråk

Eleverna har många tankar om både eleven som slår och den som blir slagen. Pinnen kan förstöra ögat och det hade kunnat börja blöda om pinnen träffat.

Den slagna eleven:

- kan slå igen med en pinne
- måste ha blivit ledsen och arg
- känt att det gjort ont
- funderat över varför gör han så, vad har jag gjort honom?

Den elev som slår:

- var arg
- tyckte det var roligt
- kan sluta slå och säga förlåt.

De åtgärder som eleverna föreslog i denna situation varierade mycket. Nedan finns sex exempel:

- måste fly och söka skydd
- låta dem vara och gå därifrån
- stoppa den som slår
- ta ifrån eleven pinnen och kasta iväg den
- slå med en pinne för att ge igen
- blir det ett ordentligt bråk, gå till fröken och säga till om konflikten.

Min sammanfattning av händelsen är att elevernas tankar om konflikten och de åtgärder de föreslår varierar stort. Alltifrån att den elev som slår tycker att det är roligt till de skador eleven kan åstadkomma med pinnen. Tankarna varierar också hos de intervjuade angående hur man själv vill göra. Det gäller att fly, att hindra slagen eller att själv angripa den som slår.

5.2.6 Stulna legobitar

Eleverna funderade över hur eleverna kände sig. Den som blev av med legobiten, de som blev anklagade för att ha tagit den, den som tagit legobiten och de elever som bara var åskådare.

Eleven som blev bestulen på privata legobitar:

- kände sig troligen ledsen och arg. ”Eleven undrar varför någon tog legobitarna, det är ju mina?”.

De anklagade eleverna:

- känner sig säkert kränkta, jättetaskigt att bli beskyllda.

Den som tog legobitarna:

- hade nog en klump i magen

- vågade inte berätta
- han tänkte nog ”Vad snygga legobitarna va, dessa vill jag ha”.

Åskådare: - bara att gå där ifrån och fortsätta sin lek.

De åtgärder som eleverna föreslog vid denna händelse har stor variation:

- det bästa är att lugna ner sig, säga förlåt till de man har anklagat
- det modigaste är att erkänna
- lämna tillbaka legobitarna och inte ljuga
- att hjälpa till att leta efter saker som är borta
- fråga om man får låna saken
- ”Lämna tillbaka saken och inte göra om det och be om ursäkt”
- ”Gå till fröken och säga vad som hänt”.

Min sammanfattning av elevernas svar är att dessa visar på intervjupersonernas förmåga att känna in vad händelsen innebar för de olika aktörerna. Svaren visar också på deras förmåga att tala om känslor i samband med konflikter. Eleverna uttalar sig om olika sätt att hantera denna konflikt beroende på vilken roll man har i konflikten.

5.3 Resultat från intervjuerna med pedagoger

Jag har gjort fyra intervjuer. Två vid fritidshem A och två vid fritidshem B.

Intervju 1 var vid fritidshem A med en kvinnlig pedagog i 40-årsåldern benämnd K1.

Kvinnans intervju är väldigt koncentrerad och ger direkta svar på frågorna. Det innebär att svaren nedan redovisas i huvudsak med hennes egna ord. Intervju 2 är med en manlig pedagog i 30-årsåldern benämnd M1. I denna intervju är mannens svar omfattande och har ett brett perspektiv på frågorna. Det innebär att redovisningen nedan blir i form av sammanfattningar som jag som intervjuare har gjort. Här finns endast ett fåtal citat.

Intervju 3 var vid fritidshem B med en ung manlig pedagog i 25-årsåldern kallad M2. Han svarade mycket koncentrerat och jag redovisar hans svar i huvudsak med hans egna ord löpande fråga för fråga. Den fjärde och sista intervjun var med en kvinnlig pedagog i 40-årsålder från fritidshem B. Intervjun genomfördes efter arbetstid i fritidshemmets lokaler. Hennes svar redovisar jag i sammanfattande form med hennes egna ord. I bilaga 5 redovisas svaren på frågorna i den ordning de genomfördes och vilka personer som intervjuades.

I följande fyra avsnitt sammanfattar jag och analyserar vad pedagogerna sagt om varför konflikterna uppstår, vad pedagogerna kan lära av elevernas tankar och vad pedagogerna kan

använda av elevernas svar vid konflikthantering. I fjärde avsnittet finns pedagogernas uppfattning om den genomförda intervjun.

5.3.1 Orsaker till att konflikter uppstår

På frågan varför dessa konflikter uppstår nämndes olika orsaker:

K2 menar att konflikter uppstår när det är många elever och alla vill olika saker. K1 säger att en oavslutad konflikt kan vid senare tillfälle blossa upp igen från det lägen den var på tidigare på dagen eller veckan. M1 anser att det kan bero på både otroligt små och otroligt stora grejer och att dessa varierar från barn till barn och situation till situation. M2 betonar att barnen är i ett lärande stadie och testar gränser. K1 säger att konflikter uppstår vid elevernas olika viljor som drar åt olika håll, och kan uppstå då elever känner orättvisor. K2 anser att det kan bero på en viss hierarki i elevgruppen och att svordomar är vanligt förekommande idag bland elever. Hon menar att många elever är stora egoister och ser enbart sig själva och struntar fullkomligt i vad de andra eleverna runt om tycker, tänker och känner. För dessa "jag-barn" just som de vill så är de nöjda. Vid de tillfällena som de inte får som de vill utan någon annan får sin vilja igenom blir det ofta tuffa konflikter. Föräldrar kan kopplas in. Det kan bli samtal med ledning, klassföreståndare. Vi inom skolans värld har under de senaste årtiondena ett kortnamn "Jag-barn" för dessa barn.

Som åtgärder nämner de fyra olika pedagogerna förebyggande dialog, låta eleverna lösa de mindre konflikterna själva och att vi som pedagoger ska finnas synliga i bakgrunden. Om det blir en tuff situation menar M1 att då gäller det att själv gå in och styra upp konflikterna. Han menar också att eleverna måste få ta mer ansvar själva och försöka lära sig att förstå varför de gör som de gör när det blir en konflikt.

5.3.2 Vi pedagoger kan lära oss av elevernas tankar om händelserna

På frågan om lärande kring dessa händelser togs följande exempel upp:

K1 menar att det gäller att få eleverna att tala med och lyssna på varandra. Vi måste få eleverna att tänka till innan konflikter uppstår. M1 samtalar om problemen med eleverna och reflekterar över vad som sker i elevgruppen för att lära av det som händer. Han säger att man kan lära sig en hel del när det gäller den sociala delen till exempel vad som är rätt och fel samt hur man ska bete sig. Han menar dessutom att när vi verkligen arbetar med att alla ska inkluderas, måste alla regler gälla för alla. Detta kan medföra konflikter som han som pedagog måste gå in och ta ansvar för. Det gäller för både pedagoger och elever att lära

utifrån dessa situationer. M2 anser att pedagoger kan lära sig mycket om elevernas tankar och funderingar om konflikter. Det är en bra grund att utgå ifrån vid konflikthantering. Dessa konkreta händelser kan man utgå ifrån vid samtal tillsammans med barnen. Då blir konfliktförebyggande arbetet konkret. K2 säger att det är jätteviktigt att pedagoger lyssnar på eleverna när man ska hjälpa till att reda ut konflikter. Pedagoger kan ta lärdom av vad eleverna tycker, tänker och känner. Väldigt många elever har goda tankar om hur man kan lösa konflikter.

5.3.3 Vi pedagoger kan använda oss av vad elever uppfattar, tänker och tycker om konflikter

I intervjuerna med pedagogerna ges exempel på hur man vid fritidshemmen kan använda sig av elevernas uppfattningar om konflikter när dessa ska behandlas. K1 säger att man måste prata med elever i små och stora grupper om konflikter och reflektera kring det som hänt i förebyggande syfte och fokusera på problemlösning. M2 säger att det gäller att lära sig av tidigare erfarenheter. M1 uppmärksammar att både pedagoger och elever har olika personligheter och att det är viktigt att lära känna barnen så de får tillit och vågar tala med oss pedagoger. Han är tydlig med att inte acceptera mobbning, sparkar och slag. Vid många konflikter räcker inte tiden till för att lösa dem på bästa sätt. K2 säger att de observerade konflikterna kan vi prata med eleverna om i förebyggande syfte och till exempel använda oss av händelserna i rollspel.

5.3.4 Pedagogernas tankar om intervjun

Nedan finns några tankar från pedagogerna som de framförde i slutet av intervjuerna:

- intressant med intervjuer kring dessa frågor. Man får tänka till ett extra varv
- i den här intervjun fick jag upp tankar på hur man egentligen arbetar med konflikter och hur man egentligen borde göra
- en pedagog säger att hon har fått upp ögonen för hur vissa elever tänker och känner på ett sätt som man inte hinner ta till sig annars
- många av eleverna har goda tankar på hur man ska kunna lösa konflikter på ett bra sätt
- det var så intressant att sitta och samtala om hur elever tänker om konflikter och hur vi kan ta vara på deras beskrivningar av konflikter vid elevintervjuerna.

5.4 Sammanfattande analys

Jag observerade sex konfliktsituationer vid utomhusaktiviteter. Det är mina tolkningar av enskilda händelser som definierar dem som konflikter. På liknande sätt bedömer pedagoger

vid fritidshemmen om en händelse kan betraktas som en konflikt. Dessa händelser har olika orsaker till att de inträffar. Alla fyra orsaker till konflikt som Szklarski visat på i sin konfliktstudie finns representerade vid mina händelser. Dessa är principrelaterade, objektrelaterade, individrelaterade och situationsrelaterade. I diskussionsavsnittet 6.2.1 fördjupas analysen om konfliktorsaker. Dessa konflikter visar också att de är baserade på olika teoretiska utgångspunkter. Maktutövning visas av en elev som slår en annan. Rättighetsbaserad konflikt kan exemplifieras med ”Jag har rätt att ha min plats i kön. Ingen ska tränga sig före. Behovsbaserad konflikt är när mina mål inte kan nås till exempel att vara bäst i fotboll. Eleven hindras från att göra mål och resultatet blir en tackling (Hakvoort 2016, s. 36).

Det empiriska materialet från intervjuer med både elever och pedagoger visar att konflikter hanteras på flera sätt. Ett tydligt exempel är när eleverna själva löser konflikterna vid kulllekar och vid händelser som med den ensamma eleven. Pedagoger ger också exempel på konfliktpyramidens förebyggande arbete. Ett vanligt sätt att hantera konflikter i min studie, är nivå 2 där konflikter löses genom förhandling. Exempel på denna metod är när eleverna ger den elev som blivit ”kullad” men som nekar till detta fem sekunder att gömma sig så att leken kan fortsätta. Nivå 3 som innebär medling med hjälp av en oberoende person nämnde ingen, varken elever eller pedagoger, direkt. Vid flera tillfällen säger eleverna att de tänker ”hämta fröken”. Avsikten är troligen att man vill ha hjälp med medling innan sista nivån 4 STOP.

Inga händelser som jag observerade krävde tredjeparts ingripande som medlare eller trepartssamtal (Szklarski 1996, s. 11). Till och med händelsen med eleven som slår med pinnen finns det flera olika förslag på lösningar till som innebär en fredlig åtgärd. När eleverna själva löser konflikterna kan det lätt bli ett ”vinna – förlora” beteende där makt och social status dominerar i handlingen (Thornberg 2010, s. 74).

Det jag kan konstatera i samtalen med pedagogerna är att ingen föreslår arbete med konfliktlösningsprogram. Det omfattande SPS programmet är förmodligen för resurskrävande för att kunna användas i någon större skala vid fritidshem. Det kan också vara så att vi i Sverige inte har haft en tradition att systematiskt arbeta med att förebygga elevernas konflikter i skola och i fritidshem. Där emot tar pedagogerna upp rollspelets betydelse vid konflikter och hur man kan använda rollspelen i förebyggande syfte. Elevernas syn på konflikthantering diskuterar jag vidare i kapitel 6.2.2.

I min teoretiska referensram visas på känslornas roll vid konflikter. Både Szklarski och Kolfjord menar att konflikter i grunden handlar om känslor såsom orättvis behandling eller att uppleva sig personligt kränkta. Szklarski har i sin avhandling analyserat känslor i tre kategorier. Dessa är negativa känslor (rädsla, ilska), positiva känslor (solidaritet, spänning) och neutrala känslor (distanstagande) (Szklarski 1996, s. 154). I mitt empiriska material uttrycker både elever och pedagoger att känslor spelar stor roll vid konflikter. Det nämns känslor som arg, ledsen, rädd, söka skydd och fly. Andra exempel är att känna sig kränkt och att dra sig undan bråket. Eleverna ger flera exempel på att känslor spelar stor roll vid konflikter som också bekräftas av flera forskare. Bakomliggande orsaker till att konflikter uppstår kan vara "rädsla, hot, förhindrande av delaktighet i beslutsfattande, upplevda orättvisor, svikna förväntningar och i missuppfattningar" (Carlsson & Rosenberg Kimblad 2011, s. 20).

Eleverna använder ofta ordet "förlåt" i sina reflektioner för lösningar på konflikterna. Jag tolkar detta som ett sätt att lösa konflikterna på ett fredligt sätt och att man efter ordet förlåt ska kunna gå vidare med leken eller uppgiften. En pedagog har dock invändningar och menar att ordet förlåt missbrukas. I stället för att eleven lär sig att hans beteende är negativt för kamrater tar man till ordet förlåt av slentrian.

I min litteraturgenomgång har jag fastnat för tre begrepp som forskare anser gör att konflikter kan förstås på ett tydligare sätt. Begreppen är kommunikationsprocess, relationskompetens och induktionsstrategi. Pedagogerna ger exempel på hur en öppen och tydlig kommunikation kan både förebygga och bidra till att konflikten kan lösas på ett lärorikt sätt. I kommunikationen gäller att både sändare och mottagare förstår budskapet och kan bekräfta innebörden. I min empiri finns många exempel på värdet av att elever och pedagoger kan hantera relationerna kompetent. Exempel är när en elev går fram till en kamrat för att trösta eller hjälpa en kamrat upp på benen igen efter att ha blivit tacklad. Det finns några reflektioner som kan knyta an till induktionsstrategin och som bygger på att pedagogen samtalar med eleven om konflikten för att eleven ska förstå mer om konflikten t ex dess orsak och vilka vägar man kan gå för att lösa den. Denna strategi har sin grund i uppfostran.

6. Diskussion

I kapitel sex diskuteras både undersökningens metod och resultat.

6.1 Metoddiskussion

I detta avsnitt diskuteras vilka svagheter och styrkor som påvisats med den valda metoden.

6.1.1 Reflektioner om observationerna av elevernas beteenden på raster

Det är samma utemiljö för skola och fritidshem. Att gå runt på dessa två skolgårdar var kallt och blött, jag hade fel kläder för att vara utomhus. För att rasterna skulle fungera ungefär som vanligt hade jag inte gått ut i förväg med exakt under vilka raster jag skulle göra mina observationer. Det kändes lite konstigt att gå vid sidan om elevernas aktiviteter. Trots det så vet jag att eleverna hade full koll på att jag befann mig där med mitt observationsprotokoll. Flera elever kom fram och frågade vad jag gjorde. Jag berättade varför jag var där och att jag ville se om det blev oro på rasterna. Jag tror att det kan vara en stor bidragande faktor till att jag uppmärksammade så få konfliktliknande händelser under mina sex olika observationspass, tre observationer vid varje fritidshem. Möjligen talade eleverna om för varandra varför jag fanns där, och att det då fick en lugnande effekt. Det som också talar för detta är att vid första veckan efter ett skollov är det i vanliga fall ganska rörigt. Alvehus menar att när man studerar ”naturliga” situationen kommer det att påverka det som sker. Min tanke var att göra en dold observation men i praktiken fick jag i samtal med elever förklara att jag observerade om det uppstod konflikter. Här finns ett etiskt problem med i vilken utsträckning jag har rätt att studera elevernas beteende utan att dessa har gett sitt samtycke till detta (Alvehus 2013, s. 93-94).

Händelser som jag tolkade hade inslag av konflikter under dessa observationer numrerade jag på mina observationsprotokoll. Det gjorde jag för att enkelt kunna följa och sammanställa händelserna i efterhand. Observationerna redovisade jag efter hur ofta som händelserna har inträffat. Det blev sex typer av händelser som blev underlaget för gruppintervjuerna. Här hade jag förväntat mig att jag skulle fått se fler händelser som ofta brukar inträffa under elevernas raster och utevistelse.

När jag frågade eleverna varför de knuffar en annan elev såg de frågande ut. Ibland nekade de till händelsen och ibland verkade de inte ens reflektera över att de hade svurit eller knuffat någon annan. När jag frågade varför eleven hade slagit den andra eleven med en pinne blev

svaret:

”Jag vet inte”. Det jag även la märke till under mina observationer var att det var vanligast att flickor gick ensamma och kände sig utanför. Grabbarna hade lättare att ta till slag och sparkar då de kände sig orättvist behandlade. En slutsats jag drar från observations-studien är att det är svårt för mig som pedagog att vara passiv när konflikter och incidenter inträffar. Det är också onaturligt att vara tyst när eleverna kommer fram och samtalar med mig som vuxen. Ur metodiskt perspektiv blev mitt sätt att studera eleverna mer likt en deltagande observation.

6.1.2 Reflektioner kring genomförandet av gruppintervjuerna

Skolledningen var informerad och de elever som skulle intervjuas fick brev med sig hem till sina föräldrar för att få godkännande att medverka i intervjun. Jag fick dela ut flera blanketter vid fritidshem B eftersom det var svårt att få vårdnadshavarnas skriftliga godkännande till att låta elever medverka i gruppintervjuerna. Här fick jag lämna slumpvalsmetodiken vid urval av elever. Efter många besök vid fritidshem B lyckades jag få vårdnadshavarnas underskrifter till totalt sex elever. Det blev tre gruppintervjuer vid A med nio elever och två gruppintervjuer med sex elever vid B. Sammanställningen av observationerna hade jag som grund vid intervjuerna. Med eleverna från fritidshem A genomförde jag gruppintervjuerna i skolans bibliotek. Valet av denna lokal var för att jag ville finna en lugn och harmonisk plats. Tanken var att jag och eleverna skulle få vara i fred utan störningar från personal eller föräldrar och andra elever. Biblioteket var en plats där eleverna kände sig trygga. Vi satte oss längst in i biblioteket mellan olika bokhyllor där det fanns ett ovallt bord närmast väggen. En fredag när jag höll intervjun ställde sig två lärare och pratade några meter bort. De pratade högt och tydligt om kommande helg. Där fick jag kämpa för att hålla igång intervjun och jag märkte att även eleverna blev störda. Vid fritidshem B gjordes valet av lokal efter en diskussion med en lärare som menade att ett så kallat grupp rum borde passa till dessa intervjuer. Det var ett litet kallt rum med helt vitt i tak och vita väggar. Intervjuerna i detta rum fungerade bättre eftersom vi fick arbeta ostört och slapp förbipasserande personer.

6.1.3 Elevernas reflektioner kring genomförandet av gruppintervjuerna

Som sista inslag vid intervjuerna bad jag eleverna tala om vad de ansåg och tyckte om intervjun. Elevernas uppfattning om intervjun var: *”Väldigt roligt faktiskt, det var den. Rätt okey. Det var roligt att göra denna händelse faktiskt det var roligt. Bra med lång stund. Korta uppgifter är inget roliga. Tack för att vi fick komma. Ganska roligt. Jätteroligt. Inte så roligt att det händer så mycket på skolgårdarna. Jättebra. Kul. Jag förstår att det kan ske konflikter*

ibland för att man tänker olika”.

Av svaren att döma uppskattade eleverna intervjuerna. Det bekräftades också senare när många andra elever sökte upp mig för att få vara med på en intervju.

6.1.4 Egen reflektion om gruppintervjuerna vid fritidshem A och B

En reflektion jag har är från en av gruppintervjuerna vid fritidshem A. Jag hade fått höra att en elev jag hade med på intervjun har en del svårigheter och är utredd för olika diagnoser. Jag var orolig för hur det skulle fungera med intervjun. Jag försökte använda mig av mina tjugo års erfarenhet i yrket genom att förbereda mig för alla möjliga situationer som skulle kunna uppkomma. Det visade sig att jag hade missbedömt denna elev i alla fall vid detta tillfälle. Det var han som kom med det klart klokaste, smartaste och mest genomtänkta tankarna och kommentarerna. När jag tänker på detta så kan jag säga att förutfattade meningar är absolut inget jag förespråkar.

En reflektion efter en gruppintervju vid fritidshem B. Denna gruppintervju var med tre elever, två pojkar och en flicka. När intervjun var avslutad tackade flickan artigt för intervjun och lämnade rummet. I det läget stängde jag av inspelningen. Jag tackade återigen killarna som var kvar för att jag hade fått låna deras fritid till min intervju. Jag reste mig upp och tog på mig min jacka och började plocka ihop mina saker och stoppade ner dem i min ryggsäck. Jag funderade en stund över varför pojkarna satt kvar, sedan frågade jag rent ut ”Varför sitter ni kvar?”. Svaret var: ”Det var roligt att någon vuxen brydde sig om våra tankar och verkar bry sig om oss!”. Det hela slutade med att jag tog av jackan och satte mig ner igen med de två pojkarna som nu tog för sig. Nu var det mer pojkarna som ställde frågor till mig som jag fick besvara. Jag fick reda på att äldre bröderna ”är hopplösa”. Detta var ett givande, intressant och roligt samtal. Jag fick känslan av att elever vill sitta och samtala och få tid med vuxna och personal, på deras premisser. När läget är rätt och passar dem, så har eleverna en hel del att berätta om familjeförhållanden, vad som är bra och dåligt med fritids, om vilka de umgås med och vilka som är mindre snälla.

Vid båda fritidshemmen var det många välformulerade svar och tankar från eleverna. Jag märkte att en pojke tog väldigt stor plats i en av gruppintervjuerna, vilket medförde att de övriga två elever inte sa så mycket. Jag har genomfört dessa intervjuer under något tuffa tidsmässiga villkor. Jag hade svårt att förutse hur mycket jobb och tid som skulle krävas för att genomföra intervjuer i dagens skolor. Föräldrars godkännande att eleverna fick medverka i

intervjun var ett ganska stort problem för mig. Få skriftliga godkännande kom in och några hade dessutom avböjt att eleven skulle medverka i studien. Det är också svårt att finna miljöer som är lugna vid fritidshemmen vilket har en negativ inverkan på intervjuernas kvalitet.

6.1.5 Reflektioner kring intervjuerna med pedagoger

Den första intervjun från fritidshem A, var kort och koncis. Svaren var mycket tydliga och genomfördes med en person utanför arbetstid i ett klassrum som under intervjun fylldes på med elever. Anledningen till att detta skedde kan ha varit att varken jag eller den intervjuade pedagogen normalt finns i dessa lokaler vid denna tidpunkt. Vi visste inte heller när klassrummet användes.

Den andra intervjun hade jag med en pedagog som jag kontaktade kvällen innan. Frågan var om han kunde ställa upp på en intervju, för att jag skulle klara min intervjuundersökning. Han svarade att det inte var några problem och att vi fixar det i morgon. ”Kom förbi i morgon så löser vi det då”. På morgonen kom jag till avdelningen och frågade personen om det fungerade för hans kollegor. Efter en kortare diskussion mellan kollegorna slutade det med att det var okey att jag genomförde denna intervju under en kortare tid. Jag blev hänvisad till byggnadens kök där jag fick en kopp kaffe framställd framför mig. Jag visade underlaget för intervjun. Han läste på och satte sig snabbt in i vad min intervju skulle handla om och vi kunde starta. Denna intervju blev längre än den första. Här såg jag skillnad på hur olika vi pedagoger är. En del är personer som svarar direkt på de ställda frågorna och sedan räcker det. Intervjuperson två var mer värtalig och i vissa fall till och med lämnade mina sakfrågor för att sakligt och grundligt tala om och förklara mer allmänt hur han såg på, tänkte och agerade runt konflikter i sitt arbete. Jag försökte vid några tillfällen leda in honom mer specifikt på de områden mina frågor avsåg, men insåg mig besegrad och fick tacksamt gå där ifrån med kunskap om hur denna pedagog mer allmänt jobbar med och förebygger elevers konflikter.

Tredje intervjun genomfördes vid fritidshem B. Pedagogen hänvisade mig till ett stort rum som brukar användas som klassrum på skoltid och fritidshems lokal på fritidshemstid. Jag började med att ge mina observationer och frågor så att han kunde sätta sig in i vad intervjun skulle handla om. När han ansåg sig vara påläst sa han att jag kunde börja intervjun och starta ljudinspelningen. Jag ställde frågorna en efter en i lugnt tempo. Han svarade sakligt men lite kort på mina frågor. Här kände jag att jag hade velat ha utförligare svar med ännu mer reflektion. Men som så ofta hade även denna pedagog ett tidspressat schema och var tvungen

att följa med sin elevgrupp till matsalen. Jag tackade för att han hade tagit sig tid och det var roligt att höra att han tyckte att intervjun hade varit bra och intressant.

Den fjärde intervjun vid fritidshem B var intressant att genomföra. Anledningen till det var att den intervjuade mer specifikt svarade på mina frågor, utifrån de observerade konflikterna. Intervjun hjälpte mig med att tydliggöra de funderingar jag hade haft kring konflikter med nya vinkar och synsätt till exempel alternativ konfliktlösning. Den handlar om att finna positiva associationer och att det finns flera sanningar om ”verkligheten” (Hakvoort 2016, s. 37).

Det var inte lätt att få ihop dessa pedagogintervjuer. Största anledningen till detta var en deadline för uppsatsskrivandet. Intervjuerna skulle vara klara inom några dagar och jag hade inte hunnit börja med dem. En annan faktor var att pedagogerna inte kom loss ifrån sina arbetsuppgifter och elevgrupper.

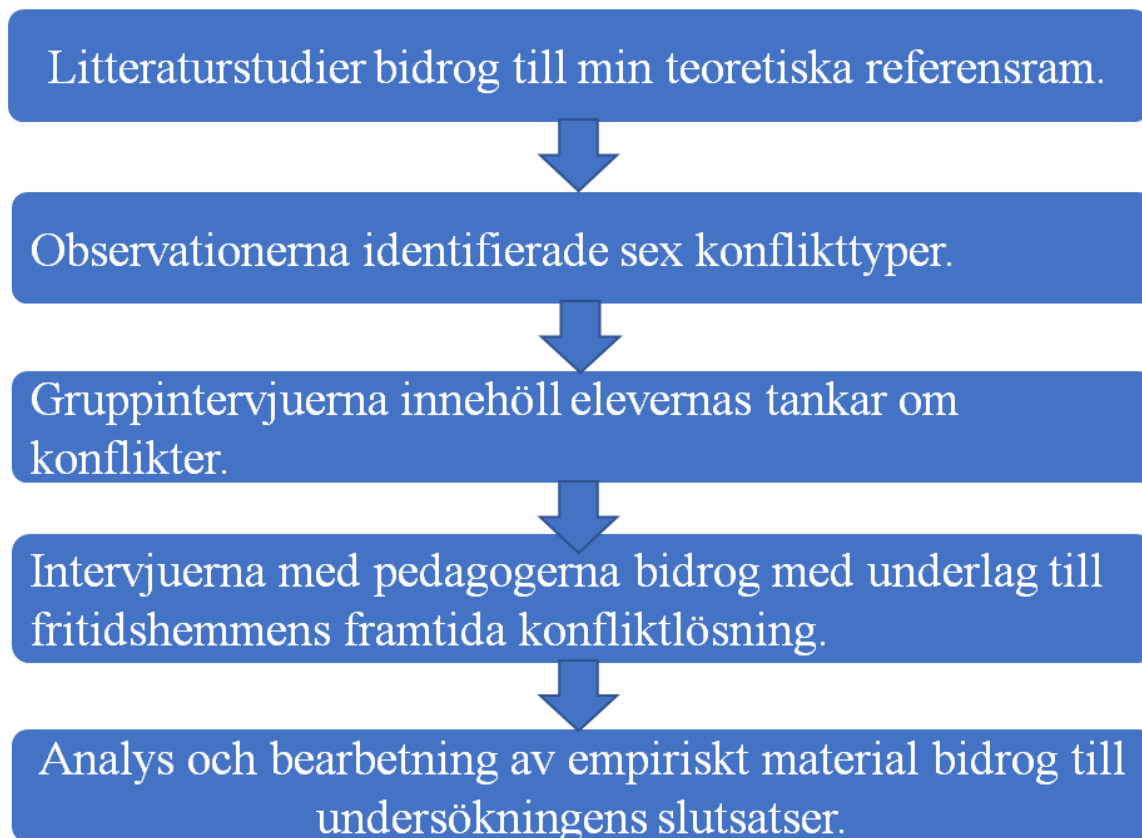
6.1.6 Studiens tillförlitlighet

I det empiriska materialet som består av både observationer och intervjuer beror resultatens tillförlitlighet i stor utsträckning av min förmåga att vara observatör och intervjuare. Jag gör bedömningen om en händelse är en konflikt och jag lyssnar på inspelningarna av elevernas och pedagogernas svar. Teoretiskt sett skulle reliabiliteten bli högre om vi varit två som observerade händelserna och två som lyssnat på bandinspelningarna. Då hade interbedömarreliabiliteten blivit högre (Patel & Davidson 1998, s.87).

Jag har själv lyssnat flera gånger på ljudinspelningarna för att vara säker på att jag förstått vad eleverna och pedagogerna svarat. Allt för att inte missa viktig information.

Med tanke på att jag gjort ganska få observationer och intervjuer så har jag uppmärksammat om det tillkommer nya situationer vid senare observationer och om de senare intervjuerna bidragit med ny information. En viss informationsmättnad fann jag vid observationerna och elevintervjuerna. Däremot skulle det ha varit värdefullt med några ytterligare intervjuer med pedagoger. Här kände jag att det kunde finnas kunskaper och erfarenheter som jag inte fått med i det empiriska underlaget.

Figur 3 är en sammanfattning av kunskapsbidragen som undersökningens fem delar bidragit med.

Figur 3. Kunskapsbidrag genom undersökningens fem steg

6.2 Resultatdiskussion

I detta avsnitt diskuterar jag resultaten från observationerna vid fritidshem A och B, gruppintervjuerna med elever och intervjuerna med pedagoger vid dessa fritidshem. Resultaten diskuteras i relation till studiens syfte, forskningsfrågor och tidigare forskning.

6.2.1 Orsaker till observerade konflikter

Som framgår av metodavsnittet har jag försökt bedöma om en händelse kan klassificeras som en konflikt. I bedömningen använder jag mig av min tidigare erfarenhet av elevkonflikter vid fritidshemmen. Jag identifierade sex helt olika händelser som konflikter. Jag dokumenterade också i ett observationsprotokoll hur ofta jag såg händelsen. För att gruppera konflikterna tog jag hjälp av Szklarski's forskning om barn och konflikter. Han pekar på fyra orsaker till konflikter: 1 principrelaterade (förtroenderelaterade, integritetsrelaterade), 2 objektrelaterade, 3 individrelaterade och 4 situationsrelaterade (Szklarski 1996, s. 108). Jag analyserade med hjälp av dessa kategorier som finns i min teoretiska referensram de sex olika typerna av

konflikter jag hade observerat och kom fram till följande: svordomar och knuffar - förtroenderelaterade, kull-lekar - integritetsrelaterade, legostöld - objektrelaterad, ensam elev och elevbråk med pinne - individrelaterat, tackling på fotbollsplan - situationsrelaterad. Denna analys visar på att det är många olika orsaker till de konflikter jag observerat.

6.2.2 Elevernas syn på konflikthantering

För att analysera gruppintervjuerna tog jag hjälp av Szklarski's kategorischema för konflikthantering. Han har i sin forskning delat upp konflikthantering i tre huvudsakliga delar. 1 Offensiv konflikthantering (argumentation, psykisk och fysisk press), 2. Defensiv konflikthantering (flykt, vädjan om hjälp, skingring, undanflykt och anpassning), 3. Enande konflikthantering (förhandling och konsilians) (Szklarski 1996, s. 133).

När jag analyserar elevernas svar och tankar kring observationen *svordomar och knuffar* så hanterade eleverna dessa med strategin *enande konflikthantering*.

I diskussionen kring *kull-lekar* och *ensam elev* visar elevernas svar på frågorna om dessa händelser att alla tre strategierna spelar in. Jag kommer dock fram till att de flesta svaren handlar om att eleverna vill lösa och förhandla sig fram till ett slut på konflikten. Den strategi de använder vid dessa två händelser är också en form av *enande konflikthantering*. *Tackling* på fotbollsplan och *elevbråk* hanterar eleverna med en *offensiv konflikthantering* där de talar om att vara arg och argumenterar för att den som tacklade inte ska få vara med och spela fotboll. Man skulle ta bort pinnen från den som slog och någon föreslog att angripa honom. Vid *legobitsstölden* finns alla tre strategierna med i form av argumentation, flykt, och förhandling. Det visade sig att denna kategorisering av mina observerade konflikter var svåra att göra eftersom elevernas svar var så olika och i vissa delar motsägelsefulla.

6.2.3 Pedagogernas tankar om orsaker och åtgärder vid konflikter

När jag lyssnade på intervjuerna så framkom det att alla förebyggande samtal med eleverna om konflikter är ett viktigt inslag i fritidshemmets verksamhet. Det visar sig i deras svar att konflikter ofta beror på att elevgrupperna är så stora och att eleverna har många olika viljor och drar därför åt olika håll. Eleverna har också olika vilja att lösa konflikterna när dessa uppstår. Några elever har i sina svar goda tankar i hur man kan lösa konflikter. En pedagog menar att det är viktigt att vara tydlig i sitt ledarskap och att pedagoger inte tillåter eleverna att utföra sparkar, slag och att mobba varandra. När det är många konflikter samtidigt räcker inte tiden till för att lösa dem på bästa sätt. De åtgärder som pedagogerna lyfter fram är

förebyggande dialog och att till exempel ha rollspel med eleverna om tidigare konflikter. Elevgrupperna och pedagogerna i studien försökte förklara varför det blir konflikter och hur de ser på möjligheten att lära sig något av dessa. Pedagogernas bidrag i intervjuerna kring konfliktarbetet vid fritidshemmen belyste jag i analysen i kapitel 5.4.

I figur 4 sammanfattas undersökningens kunskapsbidrag om konfliktorsaker, konflikthantering och metoder för konfliktlösning. Det var intressant att se att mina empiriska resultat bygger vidare på Szklarski's resultat som han visade i avhandlingen 1996.

Figur 4. Undersökningens kunskapsbidrag för konfliktorsaker, konflikthantering och metoder för konfliktlösning.

7. Vidare forskning

Undersökningens syfte och de fyra forskningsfrågorna har genom datainsamlingen och min teoretiska referensram som finns i figur 1, bidragit till ökade kunskaper om orsaker till konflikter och hur dessa kan hanteras framgångsrikt i fritidshemmets verksamhet. En intressant fråga för vidare forskning är hur konflikthantering kan ske i praktiken. Använder sig pedagoger och elever av den dokumenterade kunskapen om hur konflikter kan hanteras framgångsrikt och som bidrar till elevers utveckling? Ett förslag till forskningsmetodisk fråga är hur forskaren ska kunna undersöka konkreta konflikter med de elever och pedagoger som varit inblandade i just dessa konflikter. Att som forskare använda observation av konflikter och att sedan aktivt gå in och undersöka dessa tillsammans med berörda elever och pedagoger innebär en form av aktionsforskning. I denna forskning blir forskaren förändringsagent. Denna typ av forskning ställer forskaren inför flera problem. Ett har med etik att göra. Hur ser elever och pedagoger på att ha en forskare med vid många gånger känsliga frågor när en konflikt ska utredas? Här behövs överenskommelser mellan forskningsinstitution och skola samt elevernas vårdnadshavare för att kunna genomföra denna typ av aktionsforskning.

En annan svår fråga gäller forskarens tid och framför allt tillgänglighet när konflikter har hänt och ska hanteras. Kanske kan datainsamlingen göras som fokusintervjuer, även kallade fokusgrupper med elever och fritidshemmets pedagoger. Syftet med fokusgrupper kan vara att exempelvis tre till sex elever undersöker deras eget ansvar för att en konflikt uppstår och om konflikten kan lösas i första hand mellan eleverna själva. I andra hand undersöka hur konfliktlösningen kan ske genom medling. Fokusgrupperna leds av en moderator eller forskare med uppgift att se till att gruppen håller sig till frågorna och uppmärksammar att diskussionen flyter på. Interaktionen i gruppen är lika viktig att uppmärksamma som innehållet. Denna datainsamlingsmetod är resurssnål (Alvehus 2013, s. 87-88). De sex typer av konflikter som jag har behandlat i denna undersökning kan bli ett bra underlag vid en inledning till fokusgruppernas samtal.

8. Slutsatser

Syftet med denna undersökning är att öka förståelsen för och kunskapen om *varför det uppstår konflikter och hur dessa hanteras framgångsrikt vid fritidshem*. Resultaten i undersökningen pekar på att pedagoger ser konflikter som en lärprocess för elevernas utveckling och inte som problem. De fyra pedagoger som jag intervjuat visar på få exempel att de upplever konflikter som problem. Intervjupersonerna från fritidshem A och B ger däremot flera konkreta exempel på hur konflikter kan bli värdefulla underlag för att stimulera elevernas utveckling som individer och gruppmedlemmar vid fritidshemmet. Pedagogerna säger att de vid uppkomna konflikter strävar efter att eleverna ska försöka lösa konflikterna själva. De ska dock finnas till hands om situationen kräver ingripande. Pedagogerna exemplifierar konflikthantering med konkreta metoder såsom rollspel, elevsamtal och ansvarstagande övningar som stöd för att utveckla elevernas konflikthantering. Svaren på de undersökningsfrågor som jag använde i studien redovisar jag nedan med hjälp av det empiriska materialet.

8.1 Konflikter som förekommer vid fritidshem och på raster

Den metod jag använde för att kartlägga vilka konflikter som förekommer vid fritidshemmen var observation. Det visade sig att min närvaro hade en förebyggande effekt så att få konflikter mellan elever inträffade under mina sex observationspass. Jag protokollförde följande sex typer av händelser:

- *Knuffar och svordomar* sker i huvudsak när elever står i led och köer
- När elever inte kommer överens i *kull lekar* blev det bråk
- När en elev *satt ensam och såg ledsen ut*. Hon ville bara leka med sin bästis som inte ställde upp
- Elever spelade fotboll och en *blev hårt tacklad*
- En elev gick fram och *slog en annan elev med en pinne*
- En elev var mycket *irriterad och arg* efter att ha blivit *bestulen på små privata legobitar*.

Den slutsats jag kan dra är att de konflikter jag observerat är oftast mellan enskilda elever och har inslag av både verbal och fysisk aktivitet. Dessa konflikter leder sällan till situationer där en pedagog behöver ingripa.

8.2 Elevernas tankar om observerade konflikter på fritidshemmen och rasterna

Eleverna visade i sina svar att de reflekterar kring de sex händelserna om orsakerna till konflikterna på ett varierat sätt. Flera elever menade att *alla sex händelserna är vanliga* vid fritidshemmen. Orsakerna kan vara att *en elev vill nå sina mål* t ex komma först i kön eller vinna en fotbollsmatch eller komma undan när man blir dunkad vid kull lek. Då tränger man sig fram eller tar till tacklingar. Vid kull-lekar hittar eleverna på orsaker till att man inte är kullad fast den vet att den är kullad. Andra typer av mål som *eleverna strävar efter är att få igenom sin vilja* t ex att tjura för att få leka ensam med sin kompis eller att visa sig stark genom att slå med pinnar även om den slagna blir ledsen och arg. Det framkommer också att elever *flyr eller går* undan vid bråk eller *går till fröken* för att få hjälp. Den slutsats jag drar från intervjuerna är att eleverna har förmåga att sätta sig in i konfliktsituationerna. De föreslår åtgärder för att lösa konflikten och ger exempel på hur intervjupersonen själv skulle gör i en liknande händelse.

8.3 Pedagogers tankar om konflikter

Pedagogerna menar att eleverna har många goda tankar om hur de själva och med pedagogernas hjälp ska kunna lösa konflikter på ett bra sätt. De ser de sex händelserna som konkreta situationer man kan jobba vidare med i förebyggande syfte på fritidshemmet. Elevernas ofta använda ord *förlåt*, är inte pedagogernas favoritord. De menar att det är viktigt att eleverna lär av sina misstag och inte gör om samma fel gång efter gång och sedan använder ordet *förlåt* för att slippa ta ansvar för sina handlingar. Jag drar slutsatsen att pedagogerna kan dra lärdom på olika sätt om konflikter med hjälp av dessa sex händelser.

8.4 Pedagogers och elevers sätt att tillvarata konflikters möjligheter

Pedagogerna tar vara på konflikter genom att låta eleverna ha rollspel utifrån det som tidigare har hänt. De använder även samtal kring konkreta handlingar och lättöverskådliga exempel för att eleverna ska förstå hur man kan bete sig och hantera en konflikt när den uppstår. Pedagogerna säger sig ta vara på lärdomarna från tidigare konflikter när det gäller hur enskilda elever fungerar vid konflikter. Det är först när pedagogen känner till individen och vet hur den fungerar som de kan hjälpa de inblandade eleverna på bästa sätt med konfliktlösningen. Det går att använda sig av de förslag som eleverna ger i intervjuerna för att förbättra konflikthanteringen vid fritidshemmen.

Eleverna menar att man vid en konflikt kan bestämma tillsammans om en lösning. Det kanske går att hitta en kompromiss så att konflikten löses och arbetet eller leken kan fortsätta. Vanligt förekommande förslag som eleverna säger vid intervjuerna är att erbjuda sig att göra olika aktiviteter för att antingen lösa konflikten eller dra lärdom av denna. Exempel på dessa är att visa empati, föreslå samarbete, ge stöd åt den sårade, dra sig undan för att inte förstärka konflikten och att direkt hindra våldsamma konflikter. Dessa åtgärder kan pedagogerna i efterhand följa upp i förebyggande syfte.

Slutsatsen från denna undersökning är att:

- få konflikter förekom vid observationerna
- eleverna i intervjuerna reflekterade över orsakerna till de sex observerade konflikterna och föreslog kloka åtgärder för att hantera dessa
- pedagogerna anser att eleverna har många goda tankar om hur de själva och med pedagogernas hjälp ska kunna lösa konflikter på ett bra sätt
- pedagogerna ser elevernas reflektioner som värdefulla för framtida konflikthantering vid fritidshemmen
- konflikter är oftast mellan enskilda elever och har inslag av både verbal och fysisk aktivitet.

Med tanke på studiens resultat kan den betraktas som en första förstudie om konflikter och konflikthantering vid två fritidshem A och B. Uppsatsen kan utgöra en bra grund för fortsatta undersökningar som föreslagits i avsnittet "Vidare forskning" om studiens viktiga forskningsfrågor. Resultaten i denna studie kan redan ge värdefulla bidrag i form av arbetsmaterial och diskussionsunderlag till framgångsrik konflikthantering vid fritidshemmen.

Det som förvånar mig mest med min studie är att det var så svårt att få föräldrarnas underskrifter till elevintervjuerna. Jag anser att min studie är hermeneutisk då jag först samlar in data, som jag sedan försöker tolka själv och tillsammans med elever och pedagoger. Detta arbetssätt har jag använt mig av genom hela min studie. Eleverna tolkar i intervjuerna vad jag har sett på skolgårdarna.

Därefter tolkar pedagogerna elevernas intervjuer. Induktivt för mig är att man inte utgår ifrån någon teori, utan att man börjar med att samla in data till studien. När man har fått in data, har jag en grund att arbeta vidare från. Utifrån denna grund försöker jag använda tidigare

forskning och litteratur om konflikter och konflikthantering för att stärkas studien för att ge ett relevant bidrag till fritidshemmens verksamhet. I bästa fall kan jag genom denna studie ge ett bidrag till framtida teoriutveckling om fritidshemmens sätt att hantera konflikter så att dessa ger stöd till elevernas och pedagogernas utveckling.

9. Referenslista

- Alvehus, J. (2013). *Skriva uppsats med kvalitativ metod: en handbok*. Stockholm: Liber.
- Arnér, E. & Tellgren, B. (2011). *Barns syn på vuxna: att komma nära barns perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.
- Bjereld, U. & Demker, M. & Hinnfors, J. (2016). *Varför vetenskap?* Lund: Studentlitteratur.
- God forskningssed (1:2011). Stockholm: Vetenskapsrådet.
<https://publikationer.vr.se/produkt/god-forskningssed/> [2017-04-16] (14:58)
- Hakvoort, I. (2016). Skolans uppdrag och konflikthantering. I: Hakvoort, I. & Friberg, B. (red.) *Konflikthantering i professionellt lärarskap*. Malmö: Gleerups, s. 21-56.
- Juul, J. & Jensen, H. (2015). *Relationskompetens i pedagogernas värld*. Stockholm: Liber.
- Kolfjord, I. (2009). *Konflikthantering i skolan – Kamratmedling framför nolltolerans*. Malmö: Bokbox Förlag.
- Lgr 11, *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011: reviderad 2016*. (2016) 3. uppl. Stockholm: Skolverket.
- Patel, R. & Davidson, B. (1998). *Forskningsmetodikens grunder: Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.
- Skolverket (2014). *Fritidshem, Skolverkets allmänna råd med kommentarer*. Stockholm: Fritzes.
- Skolverket (2011). *Vad fungerar? Resultat av utvärdering av metoder mot mobbning*. Stockholm: Fritzes.
<<http://www.skolverket.se/publikationer?id=2517>> [2017-04-19] (10:15).
- Svenska Akademiens ordlista över svenska språket* (1992). 11 uppl. Stockholm: Svenska Akademin.

Strömqvist, S. & Strömqvist, G. (1993). *Samtal som arbetsform*. Lund: Studentlitteratur.

Szklarski, A. (1996). *Barn och konflikter – En studie av hur konflikter gestaltar sig i svenska och polska barns medvetande*. Linköpings Studies in Education and Psychology No. 48
Linköping: University, Department of Education and Psychology.

Thomassen, M. (2015). *Vetenskap, kunskap och praxis, Introduktion i vetenskapsfilosofi*.
Malmö: Gleerups.

Tornberg, R. (2010). Vilken fostransstil har jag som lärare? I: Palm, M. (red.) *Låt oss tvista igen! - om konflikthantering i förskola och skola*. Stockholm: Lärarförbundets Förlag, s. 71-78.

Utas Carlsson, K. & Rosenberg Kimblad, A. (2011). *Hantera konflikter och förebygg våld*.
Halmstad: Bulls Graphics.

10. Bilagor

Bilaga 1 Brev till vårdnadshavare om gruppintervju med elever i åk 2

Mitt namn är Daniel Borgbrant och jag arbetar med åk 2 på X skolan och jobbade tidigare många år på Y skolan. Parallellt med detta så studerar jag min sista termin i grundlärarutbildningen vid Södertörns högskola. Jag ska nu skriva en uppsats om konflikter och hur dessa kan lösas på ett bra sätt. Jag ska göra en mindre undersökning där elever och fritidshemspedagoger deltar i intervjuer.

Eleverna kommer att samtala med mig i två små grupper med tre till fyra elever i varje. Samtalen kommer jag att ljudinspela för att inte missa något viktigt som eleverna framför. Ert barn har slumpmässigt valts ut för att medverka. Jag är tacksam om Ni bekräftar att Ert barn får medverka i dessa samtal som eleverna deltar frivilligt och som eleven kan lämna om den så önskar. Skriv under blanketten här nere så jag vet att ert barn får medverka. För mig är det viktigt att ni vet att:

- Ni som vårdnadshavare kan säga ja eller nej till ert barns medverkan.
- Barnets namn inte finns med i undersökningen.
- Intervjuerna kommer enbart att användas för mitt examensarbete och inspelat material förstörs när mitt examensarbete har blivit godkänt.
- Jag frågar eleverna om dom vill medverka före gruppintervjun.

Har ni några frågor kontakta gärna mig eller mina handledare.

Med vänlig hälsning

Daniel Borgbrant

daniel.borgbrant@stockholm.se

Handledare:

anna.lindqvist@sh.se

Södertörns Högskola

Svarsblankett inlämnas till skolan senast onsdagen den 8 mars 2017

Vi vårdnadshavare till eleven _____

___ Godkänner,

___ Godkänner inte mitt barns medverkan i gruppintervju

Vårdnadshavare _____

Namn

Vårdnadshavare _____

Namn

Bilaga 2 Observationer och protokoll

		Observation på raster på två skolor A och B		
Typ av Händelser	Händelser (Nummer)	Analys av händelser (liten/medelstor/stor/typ av konflikt)	Belysande exempel (intervjuunderlag)	kommentarer
Slag				
Sparkar				
Knuffar				
Elaka ord				
Svordom				
Rasistiska tillmälen				
Ser jag någon elev som gråter?				
Ser jag någon elev som tröstar den som gråter?				
Är det en som är elak?				
Är det en grupp som är elak mot en enskild elev?				
Ser jag någon elev som är utanför/för sig själv?				
Vad handlar hela konflikten om?				

Observationer

- Vad ser jag som en konflikt? För observationerna har jag nytta av en beskrivning av olika konflikter i boken *Hantera konflikter och våld* (Utas Carlsson & Rosenberg Kimblad 2011 s. 29). Där beskrivs *Konflikttriangel* som A-attityder (rädsla, aggressiv, B-beteende (skriker, sparkar), C-sakfråga (konfliktens innehåll).
- Kriterier för val av händelser! (stor, liten, sällan, ofta, alvarlig, mindre alvarlig mm)
- Vad avgör mitt val av händelser till gruppintervjuerna?
- Hur dokumenterar jag det jag ser?
- Vad ska jag samtala om i gruppintervjun?

Valda händelser från observationerna

Jag har valt ut händelser utifrån följande perspektiv.

A: Fysiskt våld; individ - individ, individ - grupp, grupp - grupp

B: Verbal konflikt; Svordomar, rasistiska tillmälen, hot, elaka ord, skrik

Vid urval av händelser har jag även tagit hänsyn till vad den handlar om (innehållet)

Bilaga 3. Frågeguide vid gruppintervjuer med elever

Inledning: Jag frågar om alla eleverna är med på delta i denna gruppintervju.

Jag berättar att jag har gjort observationer vid olika skolor. Nu kommer jag att berätta om sex händelser jag såg. Sedan samtalar vi om det jag har sett och försöker få svar på frågorna:

”Varför startade dessa konflikter/bråk som jag observerade vid rasterna?”

”Vad kan vi lära oss av dessa händelser?”.

Som stöd i samtalen har vi följande frågor:

- hur tror ni eleverna kände när detta hände?
- hur tänkte eleverna när detta hände?
- kan man göra något bra av det som hände?
- hur kan man göra då?
- hur skulle ni ha gjort?

Bilaga 4. Resultatet av gruppintervjuer med elever vid Fritidshem A och B

Gruppintervjuer vid fritidshem A blev slutligen 5 pojkar och 4 flickor och vid fritidshem B blev det 3 pojkar och 3 flickor vilket betyder att den ursprungliga planeringen inte höll.

I detta avsnitt redovisar jag vad eleverna hade för tankar om orsaken till de sex konfliktområden som jag observerat och hur man kunde hantera dessa framgångsrikt vid fritidshemmen. Frågorna jag försöker få svar på är ”Hur kände och tänkte eleverna om de observerade händelser vid rasterna?” och ”Vad kan vi lära oss av dessa typer av händelser och hur kan vi använda kunskaperna kring dessa i verksamheten?” Jag försöker sammanfatta svaren där det är möjligt utan att det blir för generella i avsikt att göra texten mer lättläst. Vissa uttalanden som eleverna gör väljer jag att redovisa i citatform.

1. Samtal kring svordomar och knuffar

Vid A

Svordomar och knuffar förekommer i led till bland annat matbespisningen. Svordomar kan höras när någon tränger sig före. En elev vill komma först till maten. I samtalet menar en elev att man kan säga till eleven som trängs att det är helt onödigt för alla kommer att få mat. ”Om det inte var meningen att trängas kan man ju säga förlåt till kompiserna”. En elev sa att ”det kan vara bra att lära sig att inte hela tiden behöva vara först”. På frågan hur känner sig den eleven när någon tränger sig före? Svaren blev ”Men hallå där står ju jag, vad gör du, du tränger dig före mig och så slutar det med ett svärord”.

Vid B

Eleverna menar att svordomar används när man blir arg. Fyra elev citat visar på detta. ”I stället för att knuffa tillbaka, svär man åt den som tränger sig förbi i kön”. ”När man tycker olika om en sak kan man svära för att få rätt”. ”De flesta tänker nog inte så mycket på svordomar de bara kommer ut”. ”Man kan ju försöka låta bli att svära”.

På frågan varför elev tränger sig före i ledet tycker man att det ofta beror på att vissa elever vill vara först. ”Typ om det blir en konflikt kanske man borde tänka att i stället för att svära så kan man säga sina åsikter och prata om det”.

2. Kull-lekar

Vid A

I samtalet om kull-lekar eller som eleverna kallade det ”dunklekar” rörde sig samtalet om en elev var dunkad eller inte. Eleverna ansåg att det ofta blev konflikter när elever ansåg sig

orättvist anklagats för att vara dunkad. En elev säger ”det är naturligt med konflikter i dunklekar”. Ibland löste eleverna konflikten för att få leken att gå vidare genom att säga ”kan man ge den dunkade fem sekunder att gömma sig”. I intervjun hade eleverna flera uppfattningar om elev bråk vilket kommande citat visar. ”Då bråkar dom om dom har dunkat sig eller inte”, ”Lek är faktiskt till för att ha kul inte att bråka”, ”Det är inte bra att lägga sig i bråk för att det blir bara värre”.

Vid B

I intervjun framkommer att när det blir konflikter vid kull lekar uttrycker eleverna sig så här, ”När någon tycker att vi ska göra så till exempel vid dunken å så tycker någon annan att så ska vi göra då kanske eleverna blir arga på varandra och tycker att den regeln är fel och kanske börjar slåss”. En annan elev menar att: ”Då kan man istället säga vi ska bli överens och så kan vi bestämma tillsammans hur vi ska göra med reglerna”.

3. Ensam elev

Vid A

Samtalet kring elever som sitter ensamma och ser ledsna ut har eleverna i intervjuerna olika uppfattningar om som följande citat visar. ”Hon som sitter ensam känner sig inte speciell för den hon vill leka med”. ”Man brukar säga att man har en vattenkruka man kan fylla på andras vattenkrukor men det finns ju vissa som är egoister som gör hål i krukan så att det läcker ut vatten”.

Eleverna har många olika förslag på vad dom kan göra för att hjälpa en ensam elev till exempel: ”Gå fram och titta vad det är som har hänt”, ”Vill du leka med mig”, ”Trösta den som sitter själv”, ”Hämta en fröken”.

Vid B

Ett samtal med eleverna handlade om en elev som sitter ensam och ser ledsen ut för att hon inte får leka ensam med den hon vill. Kring denna situation har eleverna olika tankar om vad som kan göras. Kamraten som hon ville leka med ville kanske just då leka med många kompisar och inte bara med en person menar en elev. En annan elev föreslog att själv gå fram och fråga ”vill du leka med mig”. Andra förslag var att ”vi kan leka tillsammans allihopa” och ”kom så leker vi alla”.

4. Tacklingar vid idrott

Vid A

Tacklingar under fotbollsspelande är vanligt förekommande enligt eleverna. Vid tacklingar menar eleverna att man blir arg, ledsen, får ont och kanske vill ge igen. Det bästa vid en tackling är att säga "förlåt det var inte meningen" och att "hämta en fröken".

Vid B

Under fotbollsspelande blir en elev tacklad. I samtalet kring denna händelse trodde eleverna att den tacklade blev arg, började svära och ville slåss. Eleverna menar att när man blir tacklad är det lätt att båda eleverna gör fel och att man kan göra något bra av händelsen genom att säga förlåt och att hjälpa upp den tacklade eleven. En elev föreslog att man skulle fråga eleven som tacklade varför den hade tacklat sin kamrat. En annan elev menade att den som blev tacklat tänkte, "Den där killen är fett taskig, han borde inte få vara med och spela fotboll". En annan elev tänkte att den som blev tacklad säger "Varför tacklar du mig jag har ju inte gjort något fel?". Uppfattningen fanns att den taklade kanske också säger fula ord till den som tacklade och kanske börjar sparka och slåss.

5. Elev bråk

Vid A

Elev slog en annan elev med en pinne. I intervjuerna menade eleverna att man kunde göra på följande olika sätt i denna situation. "Hjälp han kommer med en pinne jag måste fly". "Pinnen kan förstöra ögat". "Jag slår honom med pinnen för att ge igen". Ofta framkom förslaget att springa iväg och säga till fröken. Ett annat förslag var att man kan stoppa den som slår och säga förlåt eller försöka hjälpa personen och kasta iväg pinnen. Säga förlåt var det många elever som föreslog.

Vid B

Vid mina observationer såg jag en elev slå en annan elev med en pinne. I samtalet kring denna situation ansåg eleverna att eleven som blivit slagen måste ha blivit ledsen, arg och känt att det gjorde ont. Den som slog kanske "kände att det var roligt" eller att han "var arg". "Om pinnen hade kommit i ansiktet kanske det hade börjat blöda". Den som blev slagen tänkte nog "Varför gör han så?". Vad har jag gjort honom? Hade det blivit ett ordentligt bråk föreslog en elev att det bästa är att gå till fröken och säga till. En annan elev skulle ha sagt förlåt till den som blev slagen. En tredje elev menade att man skulle låta varandra vara och skulle gå där ifrån.

6. Stulna legobitar

Vid A

En elev var både mycket arg och besviken då hans legobitar hade blivit stulna. Elevernas reaktioner på denna händelse var mycket olika som framgår av vad dom säger: ”De anklagade kände sig kränkta”. ”Den som har råkat ut för det är ledsen och arg”. ”Bästa är att lugna ner sig och säga förlåt till dem man har anklagat”.

En elev säger: ”Den som tog legobitarna hade nog en klump i magen för att den har `stjäligt` och inte vågar berätta”. ”Det modigaste är att erkänna”. Eleverna menar att det bästa borde erkänna och lämna tillbaka saken och inte ljuga. I samtalet framkommer att om man är en åskådare och inte vill skapa någon konflikt kan man bara gå där ifrån, och fortsätta sin lek och glädjas åt leksaksdagen eller hjälpa till att leta efter saken som är borta.

Vid B

Den minst vanliga observationen handlade om en elev som var både irriterad och arg efter att ha blivit bestulen på små privata lego delar. När eleverna samtalar om denna händelse framkom att man undrade varför någon tog privata legobitar, ”Det är ju mitt och inte deras”. ”Man ska fråga innan man tar något och kanske att man får ja då”. Den som tog lego tänkte ”vad snygga legobitarna va, dessa vill jag ha”. Den som blir bestulen tänker nog att den som tog delarna är jättetaskig. Själv har jag inte tagit lego ifrån den personen. ”Han tog den av mig bara för att han vill ha den men den är ju min”. flera elever tyckte att bästa sättet att göra något bra av händelsen är att ”lämna tillbaka legodelarna, be om ursäkt och att inte göra om det”. Eleverna säger att om de hade varit de som blivit bestulna så hade de frågat ”varför gjorde du så?” De hade dessutom gått till fröken och berättat vad som hade hänt.

Bilaga 5. Resultatet av intervjuer med pedagoger vid Fritidshem A och B

Underlaget vid dessa samtal är sammanställningar från gruppintervjuerna med eleverna. Syftet med intervjuerna är att få pedagogernas uppfattning om elevernas tankar kring konflikter och varför dessa uppkom samt vad vi kan lära av dessa. Vid fritidshem A intervjuade jag en man M1 och en kvinna K1. Vid fritidshem B intervjuades också en man M2 och en kvinna K2

Fråga 1 Varför uppstår dessa konflikter?

K1 ”Ja jo jag tror det beror ganska mycket att det är så många barn” ”och alla vill olika saker” och då blir det massa konflikter. Tidigare konflikter, de känner varandra ganska bra de vet precis hur de ska hacka på varandra. Så börjar dom om från början och tar vid där dom slutade sist.

M1 menar att konflikter kan bero på otroligt mycket och otroligt lite. Dessa varierar från barn till barn och från situation till situation. Han menar också att om eleverna känner trygghet så uppstår det inte så ofta konflikter. Genom bra förebyggande dialog kan också konflikter minska. ”Ibland låter jag barnen lösa konflikterna helt själva. Står avvaktande och visar att jag är där”. Blir det tuffa diskussioner med skilda åsikter kommer intervjupersonen in i bilden och försöker styra upp samtalet. Pedagogen menar att eleverna måste få ta lite ansvar och själva försöka förstå, varför eleven gör det den gör. ”När jag jobbat en längre period med eleverna vet jag oftast vad konflikterna beror på”.

M2 säger att konflikter uppstår på grund av att barnen är i ett lärande stadie och håller på att utvecklas. Barnen testar och kollar gränser som kan medföra konflikter av olika slag.

K2 menar att konflikter uppstår när eleverna har olika viljor och vill olika saker och inte kan dra åt samma håll. En konflikt kan uppstå om eleverna upplever att en enskild elev får en fördel i en lek. En annan anledning till att konflikter kan uppstå är att det blir en viss hierarki i elevgruppen. Det är vanligt bland pojkar att dom vill visa sig störst bäst och vackrast. Ibland förekommer detta bland tjejer med. Tyvärr är det här med svordomar väldigt vanligt inslag idag bland elever. En annan orsak är att många barn vill sitt eget bästa. Det finns mycket ”Jag barn” där det uppstår konflikter av alla de slag.

Fråga 2 Vad kan vi pedagoger lära oss av elevernas tankar om dessa sex händelser?

K1 ”Det är skitsvårt att svara på”. Superviktigt att tala om problemen med eleverna och i förlängningen få eleverna att tala med varandra och att lyssna på varandra. I elevernas svar syns det att vissa vill lösa problemet medan andra bara vill köra på.

Eleverna använder ofta ordet förlåt. Ja det är ett ord jag inte tycker gills. Vi måste få eleverna att tänka till innan, dom kan inte hela tiden göra samma fel igen som blir en konflikt och säga förlåt.

M1 tycker att frågan är klurig om vad man kan lära sig av elevernas beskrivning om konflikterna. Han menar att elever som gjort fel själva vet om det och genom att trycka på med att eleven har gjort fel, känner sig eleven bara mindre. M1 anser att han måste göra det som är bäst för hela gruppen men reflekterar också över resultatet, ”Om jag gör på det här sättet och inte på det sättet vad leder det till och vad kan jag lära av det”. M1 menar också att eleverna inte alltid kan få sin vilja igenom och att han inte är på fritidshemmet för att ha barnpassning. Han framhåller också att det finns så mycket att lära ur konflikter när det gäller den sociala delen. Exempel på detta är ”vad som är rätt och fel”, och ”hur man ska vara mot varandra”. M1 menar att när vi verkligen arbetar med att alla ska inkluderas, måste alla regler gälla för alla. Detta kan medföra konflikter som han som pedagog måste gå in och ta ansvar för. Det gäller för både pedagoger och elever att lära utifrån dessa situationer.

M2 menar att vi kan lära oss mycket av elevernas tankar och funderingar om konflikterna som observerats. Barnens tankar om konflikterna är en väldigt bra grund att utgå ifrån vid jobbet med konflikthantering. M2 säger att han får en konkret händelse att utgå ifrån som gör att samtalen med barnen blir mer konkreta i det konfliktförebyggande arbetet.

K2 säger att det är jätteviktigt att vi pedagoger lyssnar på eleverna när man ska hjälpa till och reda ut konflikter. Många elever har väldigt goda tankar om orsaker till konflikter. Pedagoger kan definitivt ta lärdom av vad eleverna tycker, tänker och känner för att göra ett bättre arbete.

Fråga 3 Hur kan vi pedagoger använda oss av hur våra elever uppfattar, tänker och tycker om konflikter? (Hur kan vi hantera dessa framgångsrikt vid fritidshemmet?)

K1 säger att man ska prata om konflikter. Reflektera tillbaka kring det som har hänt. ”Ja men kommer du ihåg där löste du det på det sättet, där fungerade ju det sättet, där löste ju du det”. Samtal med eleverna både i stora och små grupper i förebyggande syfte, om problemlösning. Poängen är att eleverna ska funka själva. Vi pedagoger ska inte behövas där.

M1 menar att både pedagoger och elever har olika personligheter. För att kunna använda sig på ett bra sätt vid fritidshemmen säger M1 att det viktigaste är att man lär känna barnen och att barnen får tillit till pedagogen. ”Dom vet vem jag är när jag går emellan i en konflikt”. M1 menar att när han säger ”stopp sluta” så lugnar det ner situationen. Han är mycket bestämd och tydlig med vad han accepterar vid mobbning, när elever slåss och sparkas. Små incidenter låter han vara, men när större konflikter inträffar säger han att eleverna behöver hans hjälp att

förstå vad man har gjort för fel och varför det har inträffat. ”Bra konflikthantering bygger på att vi har lärt känna barnen och att dom upplever trygghet och vågar tala med oss”. Periodvis är det mycket konflikter säger M1, då kan tiden vara boven för att han ska kunna hjälpa eleverna att lösa konflikterna på bästa sätt. Det händer att M1 får lämna över konflikthanteringar till kollegor för att han inte hunnit färdigt med en annan pågående konflikt han försöker hjälpa till med.

M2 säger att elevernas tankar om konflikter hjälper oss pedagoger att hantera konflikter framgångsrikt på ungefär samma sätt som svaret är på fråga två. Barnens tankar går att använda för att utveckla vår verksamhet och framförallt få en bättre förståelse för hur barnen tänker som individer.

K2 menar att vi som pedagoger kan använda oss av elevernas tankar för att hantera konflikter framgångsrikt vid fritidshemmen. Barnens tankar om de observerade konflikterna kan vi arbeta vidare med till exempel i rollekar. Genom att prata med eleverna om dessa händelser blir detta förebyggande.